ԺԳ. ՏԱՐԻ 3483 (Ն. Տ.) 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1895 — 23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1895 — 16 ՐԷՊԻԼ, ԱԽԸՐ 1313 — ՇԱԲԱԹ

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՍԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ

Դալաթիա, Կ. Պոլիս

درعليه ده غلطه ده آره‌ولك غزه‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
Քաղաքական եւ Ազգային

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դրամական արժէք	150
» » Վեցամսեայ » »	75
» » Եռամսեայ » »	40
Օտար երկիրներէ Տարեկան Ժրանմ	56
» » Վեցամսեայ »	28
Ընտիր թղթի վրայ մասնաւոր տպագր. Տարեկան Օսմ. Ոսկի	2
Գաւառաց թղթատարի ծախքը միօրինակ Դրուշ	50

Խմբագրութեանս ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն չ՝ ընդունիր.

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

ՀԻԱՆԴԱՊԱՀՆԵՐԸ

Հիւանդապահներուն խնդիրը նորէն այժմէութիւն կ՝ստանայ։

Վերջին օրերս եղած հրատարակութիւնք անպամ մը եւս հաստատեցին թէ այն մարդերը որոնք՝ իրենց արհեստին մէջ չի յաջողելով կամ բնաւ գործ մը չունենալով կ՝երթան հիւանդներու մահճին մօտ հսկելու փափուկ պաշտօնն ստանձնել, առանց որ և է գիտակցութեան կամ նախապատրաստութեան, աւելի պատասպարեալներու կը նմանին քան հիւանդապահներու։ Ասոր համար մեղադրելի չէ Հոգաբարձութիւնը, որ ընդունուած սովորութիւնը կը շարունակէ, բարեփոխման կարօտ աւելի ստիպողական ու աւելի կարեւոր գործեր տեսնելով իր առջեւ։ Դրամ հաւաքել, մատակարարութեան հսկել, առօրեայ բաժանման պէտքերուն հասնել, ասոնք ամենքը լիովին կը գրաւեն արդէն՝ աւելի քան 800 հոգի պատրաստող մարդասիրական հաստատութեան մը վարիչ մարմնին ժամանակն ու անձնուիրաբար նուիրած աշխատութիւնը։ Ինչ որ կ՝ըսէինք երէկ Որբանոցին յատուկ Մանախուտի մը կազմութեան առիթիւ, պէտք կրկնենք և այսօր, աշխատութեան բաժանման եղանակը չատագովելու համար։ որովհետեւ գտնուած են խումբ մը բարեսէր անձեր, որոնք իրենց ուզղուած հրաւէրը չի մերժելով, ստանձնած են Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը, սահկայ պատճառ մը չէ որ չի գտնուին ուրիշ բարեսէրներ ալ որոնք ազկային անոր, այս կամ այն ճիւղի հոգը ստանձնելով. հիւանդապահներու խնդիրը այս առիթը կը ներկայացնէ ահա։

Քանի մը ամիս առաջ երբ հիւանդապահներու վրայ գրելով, կ՝առաջարկէինք որ մենք ալ մեր գթութեան քոյրերն ունենանք, առարկողներ գտնուեցան թէ օտար մարդասերները իրականութեան մէջ չեն համապատասխաններ այն իտէալին զոր կազմած ենք անոնց վրայ. բայց նոյն իսկ այս ենթադրութիւնն ընդունելով, այն անկար մարդերն որոնք սկսած են հիւանդապահներու դասակարգ մը կազմել մեր մէջ, փնտռել չե՞ն տար գթութեան քոյրերն որոնք՝ եթէ զուրկ իսկ ըլլան փափկութենէ ու գթառատ զգացումներէ՝ դարձեալ այր մարդերէն աւելի խնամոտ ու սիրելի կը դառնան տառապեալներու մահճին մօտ։

Հիւանդանոցը Տիկնանց Խնամակալութիւն մը ունի, որուն գործունէութեան բարի լուրերը կը հասնին ատեն ատեն. այդ Խնամակալութիւնը կրնայ ստանձնել գթութեան քոյրեր պատրաստելու հոգը, որը ազկիներուն մէջէն, աղքատ այրիներուն մէջէն դժուար չէ գտնել մէկ քանիներ որոնք ի ընէ յօժար ըլլան ինքզինքնին նուիրելու հիւանդներու ծառայութեան։ արդէն իսկ, ինչպէս լսած ենք, այդ հաստատութեան մէջ կը գտնուին երկու երեք մարապետներ որոնք կամովին եկած են Պոլսոյ մօտակայ գաւառակներէն, եւ եթէ ուզուի մասնագիտական կրթութիւն մը տալ անոնց, ինչ որ աւելի բանաւոր է, օրինակը աչքընուս առնելու ունինք Բերայի մէջ ուր յոյն տիկիններու Ֆէրէֆիս ընկերութիւնը բժիշկի մը միջոցաւ դասեր կուտայ հիւանդապահութեան պարարտուողներուն։ Մեր հիւանդապահները՝ ոչ սեռի ալ պատկանին, գտնէ մարզուելու են։ Այնքան անիրականալի է ասկից առաջ յայտնուած այն փափագը, որ հայ բժիշկ մը յանձն առնու Հիւանդանոցի մէկ սրահին մէջ ստրվեցուցել հիւանդապահութեան տարրական կանոնները, շաբաթը քանի մը ժամ, և երբեմն ալ հիւանդներու մահճին մօտ գործնական դասեր տալ։

Կը սպասենք Տիկնանց Խնամակալութենէն որ այս մարդասիրական նպատակով բան մը խորհի, ձեռնարկ մը ընէ, և մանաւանդ գործադրութիւնը փութացնէ։ Այն օրհնալից երախտագիտութիւնը զոր պիտի գտնէ անոր ծերունիներէն և անտէր հիւանդներէն, որոնք կերթան իրենց գլուխն հանձնելու Ազգին տունը, Հայկեան մեծագոյն վարձատրութիւնը պիտի ըլլայ իրեն համար։

Տ.

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը ծանուցանեն նշանաւոր վիրաբոյժ Պարտելէպէնի մահը։ Հանգուցեալը ծնած էր 1819ին. յաջորդաբար գաւառային քաղաքներու համալսարաններուն մէջ բրոֆէսորութեան կոչուելէ ետք, 1868ին Պէրլին հրաւիրուեցաւ ուր կը դասախօսէր և կը պաշտօնավարէր։ Վիրաբուժական հմտալից գործեր հրատարակած է։

ՆԻ-ԵՕՐՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Օկիւզ Թօռբօմ անուն Ֆրանսացին Պէ-Ռէնէկա շրջենաւով հոս հասնելուն պէս ձերբակալուեր է, Բաբի-Լիօն-Մէտիրէսէ ընկերութիւնէն 100,000 ֆր. գողցած ըլլալուն համար։ Ֆրանսայի կառավարութեան խնդրանքը, պիտի յանձնուի այդ կառավարութեան։

ՍԻՐԱՑԻՆ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Բարիզի կառքերու ընկերութեան տնօրէնին որդին Պ. Պիքոխ անձնասպան եղեր է Լիոն, Ֆօլի-Տռամդիք թատրոնի դիրասանուհիներէն Օր. Բասիվի խուցին մէջ։ Այդ դերասանուհին նախընթաց օր հասած էր Լիոն և Օթել-տէ-Լօնտրէ իջեւանած, ուր իրեն հետեւեցաւ Պ. Պիքոխ և սկսաւ անոր գլուխը տանիլ իր խնդրանքներովը։ Երգչուհին մերժողական պատասխանին վրայ, երիտասարդը կը յայտարարէ թէ անձնասպան պիտի ըլլայ անոր ոտքերուն առջեւ։ Օր. Բասիվ կը սկսի ծաղրել։ Այն ատեն, Պ. Պիքոխ բէվոլվէր մը հանելով գրպանէն, իր աջ քունքին կը պարպէ։ Մահը վայրկենական կըլլայ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻՆ նախորդ շաբթուն դիւանի ընտրութիւն կատարելով 1895 տարւոյ եռամսեայ չորրորդ շրջանին համար, տնօրէն ընտրեց Օմալի Դուքսը և դիւանապետ՝ Պ. Բօլ Պուրժէն։

ԼԱՄԱՌԴԻՆ

Բանաբերից տարի է յորմէ հետէ մեռած է մեծ բանաստեղծը, ու իր մեռածակը երբեմն երբեմն կը քրքրուի բոլորովին անմասաց չձգելու համար բնութեան ամենէն զգայնոտ այս երգիչը։ Բայց վերջին ժամանակներս բոլորովին մոռացման պիտի մատնուէր եթէ Ժիւլ Լամէթր, մեծանուն քննադատը, գրչի ուժեղ հարուածներով չը խառներ այն մայրաղը, որուն տակ թաղուած գրական շքոյն կայծերը մէկէն դուրս սփռուեցան՝ լոյսի ակնախտիպ ցոլանքով մը։

Տէպոսի մէջ Ժիւլ Լամէթրի հրատարակած գեղեցիկ յօդուածները Լամառդինի վրայ, աքանչացման ճշմարիտ զարթնումի նշան մը եղան։ Ամէն մարդ իր պակը կը տանի երկար ատենէ ի վեր լքուած գերեզմանի մը, վասն զի հարկ է ըսել թէ մեծանուն բանաստեղծը ի՛նչ անչուք վախճան մը ունեցաւ, և յայտնի բան է որ իր մահէն յետոյ, գրական ասպարէզի ամբողջովին դրաւուած ըլլալով Վիքթոր Հիւկօ, անոր փայլն հետզհետէ տժգունեցաւ։ Իր մեծ օրերուն յիշատակը կը մնար, բան մը չէր մնացած այն հրաշալի ժողովրդականութենէն, որ երբեմն բազմութեան մէջէն անցած պահուն սա միտիտ և ինքնաբուխ աղաղակը կը թելադրէր. «Կեցցէ՛ Լամառդին»։ Իր գիրքերը կը մոռցուէին, իր բանաստեղծութիւնը նորութեան հրապոյրը կը կորսնցուներ, հազիւ քանի մը հաւատարիմներ կը համարձակէին երկչոտ պաշտում մը պահել այդ մոռցուած բանաստեղծին նկատմամբ։ Եւ յաջորդ սերունդին ցոյց տուած այս անիրաւ ընթացքին մէջ ընդվզիչ բան մը կար։ Հետեւապէս այս մեծարանքները օրը կը մատուցուին այժմ իր հանճարին, ամեն զրուատիքի արժանի են։

Շիտակն ըսելու համար, կրնայ վիրաւորիլ որ այս հակազդեցութիւնը քիչ մը չափազանց ըլլայ, և Խոխոռնէի հեղինակին նկատմամբ այնքան խստութիւն ցոյց տալէ յետոյ, հանրային կարծիքը հակառակ ծայրայեղութեան մէջ իյնայ։ Արդէն իսկ յայտնուած աքանչացումը անսահման հանգամանք մը կը ստանայ։ Մոռցուած մարդուն համար բուռն պայքարով կուգին ձեռք բերել առանձնաշնորհեալ տեղերէն մէկը՝ բանաստեղծներու առաջին կարգը՝ զոր ինքն իսկ չպիտի պահանջէր։ Բայց հոգ չէ. ասանկ դեղեւումներով է որ վերջապէս կը հաստատուի ճշմարիտ հաւասարակշռութիւնը։ Իր այսօրուան սքանչացողներուն տարապայման խանդը Լամառդինի վրէժը պիտի լուծէ այն անողորմ արհամարհանքին զոր նոր սերունդը ցոյց տուաւ, ու եթէ երեւան պիտի ելլայ ճշմարտութիւնը։

* *

Անոնք իսկ որ մոռցած են զայն կամ ժամանակ անցնելէ յետոյ զանց առած, իրենց կեանքին մէկ քանի ժամերուն մէջ կը կենան ան Լէմէ տուները. Ժոսլէնի և Կրացիէլլայի անունները կը ծածանին ամէն յիշողութիւններու մէջ։ Եւ իր պերճախօսութեան աւանդութիւնը կը բարձրացունէ իր վսեմ ու բանաստեղծական գրչին։

Պէտք է խոստովանիլ թէ աւելի հատուածներ ունի քան գործեր։ Բացի սակաւաթիւ կարճ ու կատարեալ կտորներէ, ինչպէս Լէճն ու Մէկոնացոյցը, իր «Խոկմանց», իր «ղաշնակցութեանց», իր «մտիրոփումներու» մեծագոյն մասը տաժանելի ընթերցում մը ունին։ Մտածումը կ՝ընդլայնի տաղտկալի առատութեամբ մը. ոտանաւորները, տաղերը կը հոսին, կը հոսին միտ անպատ, միօրինակ, այլ տեղ տեղ հիանալի թափերով բարձրացած։ Երկար դէտ մըն է որ տիրմ ու ոսկի զանակներ կը գտնուին։ Անվրէպ սրագտուութեամբ մը ժիլ Լամէթր ընտրած է գանակները. բնաւ գժուարութիւն չէ քաշած բարձրերէն դուրս հանելու չքեղ կտորներ, երբեմն պերճախօսութեամբ հմայիչ, երբեմն բանաստեղծութեամբ զեղուն, որոնց ամենքը կը փիթին իրենց անդիմադրելի հրապոյրով. մինչ ուրիշներ կը յայտնուին ամենքը զեղեցկութեամբը կամ կը զարմացունեն մտածումի մը բարձրութեամբը զոր կարծես կ՝առաջնորդեն անծանօթին ընդ մէջէն։ Ինչո՞ւ այս հատուածները միաբերանաբար բերանի մը մէջ որուն չի տրուիր երկայնաբանութիւնը չեն անգամ կը տարացնէ զանոնք։ Օրինակի համար Շէյդ պէօն Անդին մէջ կը գեղուն, և սակայն այս երկար բանաստեղծութեան ընթերցումը գրեթէ անհնարին է։

Ամէն վայրկեան գիրքը կիյնայ ձեռքէդ, նորէն կը բանաս զայն։ աքանչանալու համար անբասիր գեղեցկութեամբ հատուածներու վրայ որք երբեմն կեցկարին մինչեւ մէկ կամ երկու էջ։ յետոյ, յանկարծ ասպիճանը կիջնէ, մտածումը կը ցրուի, պատկերները կը մեղմանան կամ կը չքնչուին։ Կարծես թռչուն մըն է որ կուգայ խղտալ լոյսին մէջ թռչտելով. կը կենայ, ու ահա անփայլ, զուրկ գեղեցկութենէ զոր օրին մէջ պարգուած թեւերը կուտային իրեն։

Այս բան արդեւք մը չէ բնաւ որ Լամարդին ստեղծիչն ըլլայ։ ոճմնդիքը բանաստեղծութեան. պէտք չէ մոռնալ որ իր առաջին Խոկմանները կը գրեր մինչ Վիքթոր Հիւկօ կը գրէր իր երիտասարդութեան տաղերը։ ու դեռ Ալֆրէտ տը Վիների չէր գտած իր ճամբան. և Խոկմանները եղան որ ստեղծեցին մէկ օրէն միւսը, անանկ վայրկեանի մը ուր դեռ բան մը չէր ծանուցաներ գրական զարթնում մը, բանաստեղծական այն մեծ շարժումն որ ետքը դարուս այս երկրորդ քառորդը։

Այն բանաստեղծները որոնց համբաւը եաքէն պիտի նսեմանային իրենք, դեռ կը չատանային ընկալով բանաձեւերով և բնաւ միտքնուն չէին անցուներ նոր արուեստ մը փնտռելու։ Ինք մէկ թռչուած կը գտնէր. բնազդաբար կը յաջողէր՝ պահ մը նմանիլ յետոյ Բառնիի, առաջնորդուելով՝ ինչպէս միւս այն ներքին բոցէն որ այնքան խարհրդներ յայտնեց իրեն։ Եւ իր գարը ճամբայ կելլէր իր ետեւէն։ Այս նախաձեռնութիւն իր իսկ զարմն է, իր ամենէն անհիրքելի տիպարը։

* *

Անոնք որ աւելի հեռուն կիրթան, անոնք որ կուգեն բացարձակ աքանչանալ Լամառդինի ամբողջ գործին վրայ, առանց յապաղման, իրենք նուիրական գործ մը, աւելի փառաւոր են իրենց բանաստեղծին համար որքան ինք չնորհ։ բրէք։ Վասնզի իր ամենէն հրաշալի յաջողութիւնները չը գինովցուցին զինքը։ Տեսակ մը անտարբերութեամբ կը խօսէր իր գործերուն վրայ։ «Բնաղատութեան հանդէպ մէկ բանէ մը միայն կը յիշիմ», կ՝ըսէ Նո-վէլ Քանֆիոնի յառաջաբանին մէջ. այն է չունենալ ոչ Ս. Օկիւսթէնի ոգին, ոչ ժան ժաք Ռուսօի հանճարը...»։

Նախաձեռնարկ գրական մեծ շարժումի մը. ներշնչեալ բանաստեղծ, որ, չատ անգամ անկանոն ոստումներով կը բարձրանայ բանաստեղծութեան էն բարձր ատիճանները, պերճախօս, համոզիչ ատենաբան, ահա հանրային կեանք մը որ հասարակ բան մը չունի։ Բայց Լամառդին այս ամենէն աւելի բան մը եղաւ։ մարդկութեան ամենէն կատարեալ և ամենէն ազնիւ օրինակներէն մէկն եղաւ։ Իր կեանքն աւելի կը հասասաւէ ասիկա։ Իր գործը կապացուցանէ՝ իր անկատարութիւններով որքան իր բարձր յատկութիւններով։ Բնութիւնը բացառիկ էակ մը ստեղծած էր զինք, վասնզի հանճարին հետ բարոյական գեղեցկութիւն ալ տուած էր իրեն զոր թանկագին կտակի մը պէս անաղարտ պահեց իր այնքան յարաչարժ կենցաղին պատահարներուն մէջ։

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ
ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ը.

Յաջորդ առաւօտուն կը նայիմ թղթիկս վրայ՝ այն օրը այցելելու տեղուանքը յիշելու համար։ Անգլէթ ուղեցոյց. վերջին օրը կը ցուցնէր ինձ, միակ վերջին օրը զոր պէտք կրնայի անցընել Բարիզի մէջ։ Այս բանը տեսակ մը տրտմութիւն կը պատճառէր ինձ, զոր փարատելու համար կը դիմեմ ի Պոն Մառշէ, հոյակապ, ճոխ, ընդարձակ շէնք մը՝ որուն քով գտնամ մը կրնայ համարուիլ Բերայի Պոն Մառշէին։ հոն երթալու է համարձակելու համար թէ ինչ կատարելութեան հասած է ճաշակի նրբութիւնը Բարիզի մէջ։ Ժամերով կը պտրտիմ, չենք կրնար աքանչանալէ այդ ճոխութենէն ու փայլ, կիրթանք քիչ մը հանգչիլ ընթերցարանին մէջ, ուր ամբողջ ճանապարհին հետ բարոյական գեղեցկութիւն ալ տուած էր իրեն զոր թանկագին կտակի մը պէս անաղարտ պահեց իր այնքան յարաչարժ կենցաղին պատահարներուն մէջ։

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ
ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ը.

Յաջորդ առաւօտուն կը նայիմ թղթիկս վրայ՝ այն օրը այցելելու տեղուանքը յիշելու համար։ Անգլէթ ուղեցոյց. վերջին օրը կը ցուցնէր ինձ, միակ վերջին օրը զոր պէտք կրնայի անցընել Բարիզի մէջ։ Այս բանը տեսակ մը տրտմութիւն կը պատճառէր ինձ, զոր փարատելու համար կը դիմեմ ի Պոն Մառշէ, հոյակապ, ճոխ, ընդարձակ շէնք մը՝ որուն քով գտնամ մը կրնայ համարուիլ Բերայի Պոն Մառշէին։ հոն երթալու է համարձակելու համար թէ ինչ կատարելութեան հասած է ճաշակի նրբութիւնը Բարիզի մէջ։ Ժամերով կը պտրտիմ, չենք կրնար աքանչանալէ այդ ճոխութենէն ու փայլ, կիրթանք քիչ մը հանգչիլ ընթերցարանին մէջ, ուր ամբողջ անձին հետ բարոյական գեղեցկութիւն ալ տուած էր իրեն զոր կենցաղին կատարեալ ազնիւ մարդկութեան։ Ցաւախ պիտի երթայի հիանալ այդ սքանչելի Բարիզին վրայ, ուսանելու, գիտութենց և գեղարուեստից այդ վառարանին վրայ, բայց նուազ ազկալից, նուազ համարձակ, մարդկութիւնը ու կեանքն աւելի որոշ գծերով հակցուած, պարկեշտութիւնը ու առաքինութիւնը աւելի ճշդուած, աւելի պատկառելու տեղ մը պիտի ուզէի ապրիլ։ Ո՞ր ազգ պիտի ըլլար այդ տեղը. Զուիցերիան ներկայացուցած էին ինձ։ Ու Զուիցերիան պիտի ըլլար ան։

Գ. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ

Հաշիւ եղած է որ Լոնտոնի մէջ հարիւր եօթանասուն գործարաններ կան գաշնակի, որոնք տարին 90,000 գաշնակ կը չինեն և որոնց համար 100,000 փիղի ժանիք կը գործածեն։

Այս հաշիւը որ չատ չահեկան է— փիղերուն համար — կապացուցանէ թէ ամիրդ մը գաշնակահարութեամբ իր ժամերը սպաննելու համար՝ անպատճառ փիղ մը սպաննելու է։

ԹԵՐԹՕՆ «ԱՐԵՒԵԼՔԻ» (87)

ԺԻԼ ՏԸ ԿԱՍԹԻՆ
ԲՕԼԻՆ ՏԸ ՄԵՐԻԱՆ
ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Սակայն հրամայեց որ ներս բերեն այցելուն։

Պ. Լանթէն ներս մտաւ ձեռնակալկառ, փորն ընդ առաջ, ուրախալից ու կեղտուն։

—Ա՛հ, մարքիզ, ըսաւ, որչափ ուրախ եմ ձեզ տեսնելու։

Պ. տ'Երվուա չոր ձայնով մը, աչքերուն մէջ առանց բերկրութեան, առանց ցոյցի ըսաւ.

—Բարեւ, Լանթէն։

—Պարոն մարքիզը աղէ՞կ է։

—Շատ աղէկ, շնորհակալ եմ։

—Պարոն մարքիզը չէ փոխուած։

—Ի՞նչպէս կը գտնէք։

—Երիտասարդացած կը գտնեմ... ինծի պէս չէք։

—Դուք ծերացած էք։

—Խոշորցած եմ աւելի։

—Արդարեւ, ի՞նչ կ՝ընէք։

—Ձէ՞ք գիտեր։ Հսկայ դրամատուն մը հիմնեցի։ Քան անգամ միլիոնատէր եղայ։

—Այո, ըսաւ մարքիզը ցրտօրէն, իմացայ որ հարստացած էիք...

—Տարին միլիոն մը կը վաստկիմ։

—Փառաւոր բան։

—Այնպէս կը կարծեմ։ Ա՛հ, աղջիկս աղուոր զրամօժիտ մը պիտի ունենայ։

—Օրիորդ Լանթէնը աղէ՞կ է։

—Շատ աղէկ, շնորհակալ եմ։

Խօսած ատենը Լանթէն նեղացուցիչ յամառութեամբ մը կը քննէր Իրվուա կոմսը, որ քիչ մը հեռուն կեցած էր և որ՝ առաջին ակնարկով՝ չէր հաւնած նախկին գործակատարին դիմացը։

Մարքիզը մտածեց որ անկարելի էր Մարքը չներկայացնել։

—Զաւակս, ըսաւ, Իրվուա կոմսը...

—Ա՛հ, բրաւ Պ. Լանթէն, փաղաքուշ երեւոյթով մը, պարոն կոմսը ի՞նչ գեղեցիկ երիտասարդ մը եղեր է։ Ես որ իր պզտիկութիւնը գիտե՛մ։

—Տղաքները շուտ կ՝ուռին, ըսաւ մարքիզը։

—Կանին ու մեզ ալ կաճեցնեն, ըսաւ դրամատէրն հեգնութեամբ, որ չկրցաւ զսպել ինքզինքը կրկնելու այս ոդրմելի բառախաղը զոր չատ անգամ լսած էր։

Իրվուա կոմսը, որ բերանը տակաւին չէր բացած, ըսաւ.

—Պիտի երթամ հաղուիմ, հայր...

—Այո, գնա....

Ողջունեց Պ. Լանթէնն և ըսաւ.

—Ներեցէք, պարոն, մարդ կը սպասէ ինծի։

—Արդէն ներկայ է պարոն կոմսին։

Երբ Մարք իր սենեակը քաշուեցաւ, Պ. Լանթէն յայտնեց իր զանգացումը։

—Պ. կոմսը ի՞նչ գեղեցիկ մանչ մը եղեր է։

—Այնպէս չէ՞, ըսաւ կոմսը, փաղաքշուած։

—Պատիւ պիտի բերէ Իրվուաներուն։

Յետոյ չնչաղը փոխելով, ըսաւ.

—Նամակներէս իմացա՞ք ամեն բան։

—Այո... և լաւ չիկա՞յ։

—Զիկայ։ Լաւ իս, տիկին մարքիզուհին մեռած է։

—Կը կարծէ՞ք...

—Համոզուած եմ...

—Իր ով ըլլալը չէ հակցուեր ուրեմն, ապա թէ ոչ մահն իմաց պիտի տրուէր ինծի։

—Ամեն օր կը պատահի ասկա... Տիկին մարքիզուհին առաջին անգամ մը պաշտած էր իր անունը...

—Թերեւս դարձեալ անանկ բրաւ, և հոս Փարիզի մէջ կապրի ուրիշ անունով մը։

—Չեմ կարծեր։

—Ինչո՞ւ...

—Վրան խօսուիլը պիտի լսէի։ Գիտէ որ Փարիզ կը բնակիմ։ Բաւական անուն հանած ըլլալով՝ միւսին կը գտնուիմ։ Պիտի դար ըլլեր ուղէր զաւկին վրայ։

—Ընդհակառակը պիտի ծածկուէր ձեռնէ։ վանելով որ նորէն հիւանդանոց կը տարուի։

—Ինչ ալ ըլլայ, անոր վրայ բան մը չի լսեցի... Պէլվէօյէն անցնելէն ի վեր, զոր ձեզ գրեցի, բնաւ չդտնուեցաւ իր հետքը։ Լաւ իս, երկար ատենէ ի վեր մեռած է։

—Կրնայ ըլլալ ըսաւ մարքիզն անտարբեր երեւոյթով։

—Պ. կոմսը գիտէ՞ իր պատմութիւնը, հարցուց Պ. Լանթէն։

—Անմեղութիւն կը կարծէ թէ իրաւ իմ զաւակս է... Թէ իր մայրը թշուառական մըն է որ երկուքս ալ լքած է իր չար միտումներուն հետեւելու համար։

—Աւելի աղէկ, աւելի աղէկ։

Կոմսը ներս մտաւ։

—Դուրս կելլամ, հայր։

—Հեռդ պիտի գամ, ըսաւ մարքիզը, իր այցելուէն ազատելուն ուրախ։ Պէտք է որ բնակարան մը փնտռեմ։ Զենք կրնար օթելը մնալ...

—Սրտաթրմա՞ն մը վարձել կուզէք։

—Սպարարի մը վրայ խօսեցան ինծի։ Պիտի երթամ տեսնեմ։

—Ե՞րբ պատիւ պիտի ունենամ մարքիզը նորէն տեսնելու։

—Ի՞նչ գիտեմ, շատ զբաղմունք պիտի ունենամ։

—Եթէ պարոն մարքիզն ու պարոն կոմսը հաճին պատուել զիս՝ վաղը ճաշելով իմ տունս... Շանզ-Էլիզէ կը բնակիմ, Ռօն-Բատնի մօտ։

Մարքիզն ու կոմսը իրարու խորհուրդ հարցուցին աչքով և երկուքն ալ տրամադիր երեւցան մերժելու։

Բայց նախկին գործակատարը, որ նախատեսած էր այս մերժումը, ակնարկ մը նետեց մարքիզին որ սարսռաց, վասնզի անոր նշանակութիւնն հասկցած էր, ըսելով.

—Պարոն մարքիզը չպիտի գրկէ մեզ այս հաճոյքէն։

Առանց հնազանդիլ երեւնալու այս պատուէրին, Պ. տ'Երվուա զայրացաւ։

—Վաղը բռնուած չենք, ըսաւ։

—Չեմ կարծեր, հայր։

—Այն ատեն կրնաք վստահ ըլլալ մեր վրայ...

—Օ՛հ, պարոն մարքիզ, ըսաւ Պ. Լանթէն մեծարանքով լի դէմքով մը։

Ողջունեց՝ յաջողած ըլլալուն ուրախ, և դուրս ելաւ։

—Այսպէս, ըսաւ կոմսը, երբ գրամատէրը մեկնեցաւ, այս մարդուկին տո՞ւնը պիտի ճաշենք։ Գէշ չէ։

—Փամանակաւոր ծառայութիւններ մատուցած է ինծի, ըսաւ մարքիզը... Զէի կրնար մերժիլ։ Այնքան մեծ հաճոյք պիտի պատճառէ իրեն։

Իր կողմէ Պ. Լանթէն կ՝ըսէր օթէլին սանդուխին իջած ժամանակ։

—Ա՛հ, պարոն մարքիզը կը հպարտանայ։ Հեռացնել կուզէ զիս։ Ճամբու պիտի բերենք զինքը։

ԺԴ.

Պ. Լանթէն կուզէր շլացնել իր հիւրերը։ Շանզ Էլիզէ ծառուղին ունեցած իրեն պատկանող ապարանքին առաջին յարկի արաւթիմանը, ուր կը բնակէր անուր պերճանքով զարդարուած էր։ Ծաղիկներու, լոյսերու, ոսկեգծ զարդերու առատութիւն մը կար։ Ճաշասարանը կը շողշողար բիւրեղներով ու արծաթեղէնով։ Սրբակին մէջ արձաններու, պատկերներու, մեծագին պիալօներու մատացածին խնդրոյն մը, հագուստ տունկեր, եւայլն։

Մարքիզն ու կոմսը ճիշդ ժամը եօթին հասան։ Դրամատէրը, իր կինն ու աղջիկը սրահը կը սպասէին։ Տիկին Լանթէն յոյժ ճոխ արգուզարդ մը կը կրէր, բայց իր տարիքին համար փայլուն. քառասունը հինգ տարու կին մըն էր, անկիւնաւոր ու չոր, ձիթագոյն, նսեմացած դէմքով, երկչոտ և խուսափուկ նայուածքով, որ, կը գուշակուէր թէ, ապրած էր բիրտ արարքի մը ձեռքին ներքեւ որ կորսցուցած, ոչնչացուցած էր զայն։ Իր ամբողջ անձին վրայ յարատեւ երկիւղ մը կար անհաճոյ ըլլալու որ անկիւններուն մէջ կը կեցուներ զայն գողցեալ ու կծկուած։

Օրիորդ Իրմա ճեպ ճեպակ հագեր էր, նշանած աղջկան մը պէս, մազերուն մէջ գաղտնի ծաղիկով մը։ Ոչ գէշ ոչ աղէկ... Քիչ մը բարձրահասակ, կոմիր մոյնքով, հասարակ դիմագծերով, աչքերը բաւական գեղեցիկ, կուրծքը զօրեղ, շրթերուն վրայ թեթեւ աղուամազով, այն աղջիկներէն էր որոց համար կ՝ըսեն։ Գեղեցիկ աղջիկ մըն է, բայց տգեղանալու է, փափկութիւն չունի, չփացած տղու լիրբ, տիրական երեւոյթով։ Քանի երեք տարուն անցուցած էր...

Երբ մարքիզն ու իր որդին ներս մտան, ամենքն ալ սաքի եկան էին, նոյն իսկ տիկին Լանթէն ու իր աղջիկը՝ այտերուն վրայ քիչ մը յուզումով, վասնզի Պ. Լանթէն իր կնոջմէն ու Իրմայէն չէր ծածկած իր ծրագիրներն ու երազները։ Ներկայացումները տեղի ունեցան, յետոյ նստան և ընթացիկ ոչնչութիւններու վրայ խօսեցան սպասելով որ սեղանայարդարը գայ ծանուցանէ թէ սեղանը պատրաստ է։ Իրմա աչքը չէր դառեր երիտասարդ կոմսին վրայէն, բայց սա որ բնաւ միտքէն չէր անցուներ լարուած ծուղակը, այնչափ ուշադրութիւն կ՝ընէր անոր որքան դիմացն ելլալ սաստիկ օտարուհիին։ Առաջին ակնարկով անոնցմէ զատած էր զայն։

(Շարունակելի)

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՍԵՊՏ. 23,5 ՀՈՒՍ. 1895

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆՔ ԲԱՍԴԷՕՌԻ

(Թարգմն Փարիզէ Թղթակցէն, 29 Սեպտ.)

Պ. Բասդէօռ երէկ մեռաւ ի Կառշ, մերձ ի Սէն Քլու։ Այս դպրոցերէն կը թուի զրկել զՍիրանա իւր ամէն մեծ մարդոցմէն։ Թիէր, Վիքթոր Հիւկօ, Քլօտ Պէռնառ, Ռընան և Թէն գացին, ու հիմա նոյն ճակատագիր կը վիճակի Բասդէօռի։ 1868 էն ի վեր անդամ-լոյծ, առողջական քիչ շատ գոհացուցիչ վիճակով անցուց մինչև 1886, երբ կատաղութեան դէմ իւր առաջարկած դարմանին վրայ սատիկ և երկար վիճաբանութիւնն իրին բերաւ սիրուի հիւանդութիւն մը, որ զինք հալկադրեց 1887ի ձմեռն ի Պուտիկերա անցուցնելու։ Ի Ռիվիէրա երկրաշարժը զինք պարտաւորեց Փարիզ դառնալ, ուր մերթ ընդ մերթ սրսի հիւանդութեան և սպիտակամզութեան կենթարկէր։ Անցեալ ձմեռ քանի մը ամիս հիւանդ պառկեցաւ։ Երբ ինքզինք գտաւ, Փարիզէ կառչ փոխադրեցաւ, այն տունն որ իւր տրամադրութեան նեղբեւ դրուած էր Փարիզի քաղաքապետութեան կողմէ, գիտական զննութեանց համար։ Վերջին օրերու չափազանց տաքն այս անգամ մահացու հարուած մը բերաւ նոյն հիւանդութեան։ Անցեալ չորեքշաբթիէն ի վեր տագնապալի կացութեան մը մէջ էր։ Իւր բոլոր կեանքին մէջ ջերմեռանդ քրիստոնեայ տպրած ըլլալով, քանի մը օր առաջ քահանայ մը կանչեց, խոստովանեցաւ և հաղորդուեցաւ։ Ուրբաթ, վերջին օծումն առաւ, և երէկ միջօրէին եռքը ժամ 5ին հոգին աւանդեց քրիստոնէական։ Կը ծաղուի մը, որդի մը և ամուսնացեալ դուստր մը, Տիկին Վալէֆ Թատ։ Մարմինը կը բերուի Ֆրանսայի կաճառն, (Էնգալիտ, հաւաքումն ամէն Ակադեմիաներու, ընդ որս Ֆրանսական Ակադեմիայն), որոյ անդամն էր կրկնապէս, թէ Գիտութեանց Ակադեմիային և թէ Ֆրանսական Ակադեմիային պատկանելուն համար։ Նախագահ Ֆելիքս Ֆոռ անմիջապէս հեռագրեց այրի տիկնոջ թէ Գիտութեան, Հայրենեաց և Մարդկութեան կրած կորուստն ինքն ու կողքայ։ Ցաւակցութեան արտայայտութիւնք կուգան ամէն կողմէ։

Հրապարակային վերջին խօսքն արտասանեց Պ. Բասդէօռ անցեալ հոկտ. 24ին, երբ Նախագահ Քազիմիր Բէրիէ Պատուոյ Լեգէոնի աստիճանը տուաւ իւր աշխատակից Տքդ. Ռուի, կեղծաշնչի շիճաբեղին գիւտին առթիւ։ Պ. Բասդէօռ ջերմ շնորհակալիք յայտնեց Նախագահին՝ իրեն ուղղուած խնդակցութեան և Տքդ. Ռուի տրուած պատուոյն համար։ Մի քանի ամիս յառաջ, երբ Պալդիկան Զրանցը բացուեցաւ, այն առթիւ իրեն տրուած «Արժանեաց» Բրուսիական պատուանշանը չընդունեց, և ըստ սովորութեան խորհելով ցոյցերէ, մերժեց հրապարակային հաղկերոյթն ալ զոր կ'ուզուէր տալ ի պատիւ իրեն՝ չընդունելուն համար այնքան նախանձելի պատուանշան մը։ 1871 յունուար ամսուն, երբ Բրուսիական ռազմերը ինկան Ցնկարանական պարտէզին թնդանոթներուն վրայ, իւր գիտնականի զգացման մէջ վիրաւորուած՝ Պ. Բասդէօռ ետ դարձուց Պոնի գերմանական Համալսարանէն իրեն տրուած պատուական թղթակից անդամութեան վկայական, և պատուեցաւ թէ այն ատեն նոյն Համալսարան պատասխաներ է «իւր խորին արհամարհանքն» յայտնելով Ֆրանսացի գիտնականին այս վարմունքին համար։ 1882ին երբ յայտարարեց Դրական Իմաստասիրութեան յատագով Օկիւագ Քոնտի աշակերտ Լիթրէի՝ Ֆրանսական Ակադեմիայ մէջ, Պ. Բասդէօռ գովեց Լիթրէի անհաւատական կեանքին սրբութիւնն ու պարկեշտութիւնը, բայց բացարձակ մերժեց և հեռեց Դրական Իմաստասիրութիւնն։ Իսկ Ռընան, որ բարի գաղտեան ճառն արտասանեց ի պատիւ Բասդէօռի, ամենայն քաղաքավարութեամբ ու փափկութեամբ հասկցուց թէ երկու կողմէն ալ դեռ շատ բաներ կրնան ըսուիլ, և թէ պարկեշտ մարդոց կողմէ պարկեշտօրէն արտայայտած կարծիքներն յարգելի են, երբ մանաւանդ կը վերաբերին մարդկութեան խնդրէն միայն վեր բնազանցական հարցերու։

Այս օրուան (29 սեպտ.) Ֆրանսական ամէն լրագիրք կը պարունակեն ներբողական յօդուածներ Պ. Բասդէօռի վրայ, բայց ամենէն լաւ գրուածն է անուանի տարբարան (էնցիք) Պ. Պէռթլօ գիտնականին գրածն, որ աւելի ուշագրաւ է այն պատճառաւ զի փիլիսոփայական խնդիրներու վրայ ինք Պ. Բասդէօռէ տարբեր կը խորհէր։ Պ. Պէռթլօ կը գրէ։—

«ԺԹ դարու մեծ լոյսերէն մին մարեցաւ։ Հանրային սքանչացումն ու երախտագիտութիւնն արդէն ոտնած էին իւր ծննդեան 70րդ տարեդարձն, և ինք կենդանւոյն մտաւ այն գերմարդկային անմահութեան մէջ որ գուցէ աստուածներուն նախանձայուզութեան պատճառաւ սակաւութիւն մոհկանացուներու միայն կը շնորհուի, և այն՝ երբ մերձ են չուել ատեն։ Բասդէօռ, Ռընան, Վիքթոր Հիւկօ են թերեւս այն երեք դէմքերն որք ամենէն աւելի փայլ կուտան մեր ժամանակին։ Վերջացող դարն ա-նոնց դրոշմն ընդունած է, բայց յոյժ տարբեր աստիճաններով ու կերպերով։ Բասդէօռի միտքը զրաւուեցաւ մեր դարուն վրայ այնպիսի գաղափարներով ու ծառայութիւններով որք միշտ ներկայ պիտի ըլլան մարդոց յիշողութեան, զի անոնք մասնաւորապէս շօշափելի են և դիւրամատչելի առհասարակ ամենուն հասկցողութեան։ Ամէն օր շահակից է այնպիսի գիւտերու որք կը միտին ազատել զմեզ հիւանդութենէ, որք կ'երկարեն մարդկային կեանքն, և գ'աւելցնեն առողջ ապրողներուն թիւը։ • • Մարդիկ շատ հեղ անտարբեր կ'երեւին մտաց ամենաբարձր արտայայտութիւններուն լոկ բնազանցական իրաց շրջանակին մէջ, որովհետեւ չեն հասկնար անոնց տարողութիւնը։ Բայց չուտով կ'ընդունին ու կը ծափահարեն այնպիսի ծառայութիւններ որք մասնուցուած են գործնական, կիրառական գիտութեանց շրջանակին մէջ։ Այնպիսի իրական ծառայութեանց կը վերընծայեն այն օրինաւոր փառքն և ժողովրդականութիւնն որ արժանաւոր հարկն է վճարելի Բասդէօռի նման մարդոց ստեղծիչ հանճարին, և անոնց անձնուիրութեամբ Մարդկութեան մատուցուած բարիքներու։»

* * *

Կը հաշուուի թէ Պ. Բասդէօռի կողմէ միայն չերմաբոյծներուն, գինիպտներուն, գուարաբոյծներուն և գարեջրի գործարաններուն մատուցուած ծառայութիւնն 1871էն ի վեր Ֆրանսայի չահեցուցած է աւելի քան այն հինգ միլիառ ֆրանք զոր Ֆրանսա վճարից Գերմանիոյ իբրև տուգանք 1870—71ի պատերազմին համար։ Որովհետեւ Լէյսէրա ևս Սուէզի ջրանցը բանալով 1871էն ի վեր նոյնքան գումար մը ինք չահեցուցած էր իւր ազգին, ահա՛ երկու Ֆրանսացիներ որք քառորդ դարու մը միջոցին աւելի քան 10 միլիառ չահեցնելով իրենց ազգին՝ անոր վերականգնելուն դրաւեցած են։ Բայց Բասդէօռ անհամեմատ վեր է քան Լէյսէրա, ինչպէս մարդկային կեանքն ինք անհամեմատ վեր է քան լոկ նիւթը կամ դրամը։

* * *

Ամէն գերման լրագիրք անխտիր, Պ. Բասդէօռի վրայ խօսելով, գերման լեզուին բովանդակ պերճախօսութեամբ (և ասիկա պզտիկ բան մ'ըսել չէ) կը գնահատեն անոր գիւտերն, և անոնցմէ Մարդկութեան քաղած գործնական օգուտներն ի վեր կը հանեն ամենայն մանրամասնութեամբ, կրնանք ըսել՝ աւելի մանրամասնութեամբ քան նոյն իսկ Ֆրանսական լրագիրք։ Բայց արգէն յայտնի է թէ Գերմանք բան մը կիսատ չեն ըներ։ Երբ գարնեն, կը ջախջախեն։ Երբ քննեն, կը խորասուզեն։ Եւ Պ. Բասդէօռի վրայ իրենց յօդուածներ մէկ մէկ հրապարակախօսութեան երկայնութիւնն ու ճոխութիւնն ունին։ Կը հաշակեն թէ Մարդկութիւնն իւր Բարերարներէն մին կորուսած է, որոյ անունն առյաւէտ պիտի ապրի Պատմութեան մէջ։

* * *

ԲԱՍԴԷՕՌԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

1847ին, Պ. Բասդէօռ Սպրազպուրգի Համալսարանին մէջ ընագիտութեան ուսուցիչ եղաւ, և հոն չարունակեց ի Փարիզ սկսած զննութիւնները, զորս պահ մ'ընդհատել պէտք եղաւ իւր ամուսնութեան առթիւ ընդ Օր. Մառի Լօռանի, դուստր Ակադեմիոյ անդրէնին։ Այս մասին, լաւագոյնս պարագայ մը.—

«Պ. Բասդէօռի փեսայն (միակ աղջկանն երեկը) կը պատմէ իւր անհրով կենսագրութեան մէջ թէ «հարանիքին առաւոտն պէտք եղաւ որ մէկն երթայ բժիշկի աշխատանոցն և յիշեցնէ Պ. Բասդէօռի թէ ամուսնութեան համար որոշուած օրն էր։ Բայց ապա Պ. Բասդէօռ նոյնքան բարի ամուսին մը և պատուական հայր մը եղաւ որքան անձնուէր գիտուն մը, և տարիներ եռքը Տիկին Բասդէօռ այս պատմութիւնը մանկ կ'ընէր ներողամիտ ժպիտով մը։ Դէպքին ստուգութիւնը չհերքելով հանդերձ, ներողամիտ կ'ըլլար գիտնականին՝ զինք պահ մը մոռնալուն համար ի սէր իւր քանած հիւլէներուն։»

—Իւր մահէն մէկ քանի օր առաջ, Բասդէօռ իւր թոռները պագած ժամանակ աչքերէն արցունք եկաւ։ Անոնցմէ մին հարցուց. «Ինչո՞ւ կուլաս, մեծ հայրիկ»։— «կուլամ որովհետեւ պիտի բաժնուիմ ձեզմէ», ըսաւ գիտնականը, տարակոյս չուենալով թէ վախճանը մօտալուտ էր։ Օր առաջ հեռագրեցաւ իւր որդւոյն, որ Ֆրանսայի գործակատարն է ի Սան Սէպաստիանօ, ուր կը բնակի այժմ Սպանիոյ թագաւորութիւնն։ Բայց մինչև որ հասաւ, հայրը մեռած էր։

Քաղաքական կացութիւն

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ. — Ֆրանքև-ռուս նիզակակցութեան մասին ամենէն աւելի թերահաւատ լրագրերն անգամ կը հաստատեն թէ հիմա ոչ միայն Ֆրանսա այլ և Ռուսիա չեն ծածկերնիդակցութեան մը գոյութիւնը։ Լոպանով իշխանին, Տրակոմիրով զօրավարին, և Պ. Հանոդոյի Փարիզի, Փեդերպուրգի և Լոնտոնի Ֆրանսական և ռուս դեսպաններուն յաճախակի այցելութիւններն և խորհրդակցութիւններն ի Փարիզ և այլուր ի Ֆրանսա լոկ քաղաքավարական ցոյցեր չեն։ Միւս կողմէ, կը հաստատուի թէ՝ յորմէ հետէ Ճարան Ռուսիոյ հակառակորդ եղաւ՝ կարելուոր յաւելումներ կ'ըլլան ռուսական բանակին ու նաւատորմին վրայ։

ԱՖՐԻԿԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ. — Ափրիկէի մէկ ուրիշ կողմէն ալ խնդիր մը ծագեցաւ։ Հաստատուեցաւ թէ Անգլիա հարկադրուած է արշաւախումբ մը ղրկելու Աշանդիներու թագաւորին դէմ, որ Բուսնսի կը նստի, Ոսկոյ Մովիզրին ներսի կողմերն։ Աշանդիներու մէկ մասն արդէն Անգլիոյ հպատակ է, և Անգլիա կը պահանջէ Բուսնսի նստող վիհապետէն որ ընդունի անգլ. գործակատարի մը ներկայութիւնն իւր մայրաքաղաքին մէջ, և ինքն ալ թոշակ մը ստանալով Անգլիայէն, հպատակի անգլիական թեւարկութեան։ Բուսնսի վեհապետը չուզեր գործ ունենալ Անգլիացիներուն հետ, որք կ'ըսեն թէ հարկ անհրաժեշտ է իրենց հովանաւորութիւնն հաստատել Բուսնսի վրայ, որպէս զի՝ նախ՝ երկիրն ուրիշներու ձեռք չանցնի, և երկրորդ, խաղաղութիւն զարգանան այն կողմի անգլ. տարածքք, զերծ Աշանդիներու յարձակումներէն։ Ոսկոյ Մովզրիքին անգլ. ոստիկանապետը Լոնտոն կանչուած է արշաւախումբին կազմութեան համար։

Ի ՓԱՐԻԶ.— Տիկին Բասդէօռ շնորհակալութեամբ հանդերձ չընդունեց պետական ծախքով պաշտօնական յուղարկաւորութիւնն, առարկելով թէ հանդուցեալը կը բաղձար թաղուիլ իր աշխատանոցին (Բասդէօռեան Հաստատութեան) պարտէզին մէջ։ Այսօր (չորեքշաբթի) տեղի կ'ունենայ յուղարկաւորութիւնը Նոգր-Տամի մայր-եկեղեցւոյն մէջ։ Առժամանակեայ թաղումը պիտի ըլլայ Մոնմառդրի գերեզմանատան մէջ։ Հոկտ. 13/25ին պիտի կատարուի վերջնական թաղումը Բասդէօռեան Հաստատութեան մէջ։ Ի Մոնմառդր, կրօնական և կրօնական գործոց նախարար Պ. Բօէնթաէ պիտի խօսի ի դիմաց կառավարութեան և Պ. Ժոզէֆ Պէռդրան ի դիմաց Ակադեմիոյ։ Բասդէօռեան Հաստատութեան մէջ դիտնական դամբանը պիտի կատարուի հովիւ Ժիւբլիի յիշատակարանին ներքեւ, որ շինուած էր ի յիշատակ կատաղութեան առաջին դէպքին բուժման Բասդէօռեան մեթոդով։

ԾԱՑՐԱԴՈՇՆ ԱՐԵՒԵԼԻՑ խնդրոյն մէջ օրուան մեծ դէպքն է Բէքինի կառավարութեան զինուժ ընելն Անգլիոյ վերջնագրոյն, և պաշտօնական ընելն այն Մանտարին նահանգապետն որոյ անհոգութեան հետեւանք եղած էր Միսիոնարներուն ջարդը։ Զինու կողմէ կատարեալ գոհացում ստացած ըլլալով այս առթիւ, Անգլիա հակառակ հրման ղրկեց իւր ներկայացուցիչներուն։

Պ. ՎԻԴԴԷի համար կ'ըսուի թէ Պերլինի մէջ չէ յաջողեր գերման սեպհականոց ազգակցութիւնն ստանալ ռուսական նոյնոր փոխառութեանց համար։ Բայց այս առթիւ սա խնդիրն ալ կայ թէ Ֆրանսայի սեպհականորը դժկամակութիւն ցուցած են որ Ռուսիոյ երկաթական նախարարընկաև գերման սեպհականորութեան դիմելու պէտք կ'ունենայ։

ԵՐԿԱՆԹԻՒՆ ՄՐՑՈՒՄ

Լոնտոնէ Սեպտ. 30 թուով կը ծանուցանեն մեզ թէ Լոնտոնի մօտ երկանիւի մրցում մը տեղի ունենալով Սեպտ. 27ին, բազմաթիւ մրցակիցներու մէջ. Հայ մը, Պրն. Միհրան Պ. Պալեան, Բ. մրցանակի արժանացած է, 251 մղոն և 750 եարտա տեղ կտրելուն համար 12 ժամուան միջոցին։ Մրցման գարագայները պարունակող պատկերազարդ հանդէս մ'ալ ղրկուած է մեզ, Cycling անուն, որ յատկապէս հեծելանիւի գործերուն վրայ կը խօսի։

«ԱՐԵՒԵԼՔ» ՕՐԱԳՐՈՅ ՏՊԱՐԱՆ

ՆՈՐԱՑՈՒՆԿՆԵԱՆ ԽԱՆ, Դ.Ա.Լ.Ա.Թ.Ի.Ա.

Խմբագրութիւնի ու տպագրութիւնի ամեն լեզուէ, ինչպէս Հայերէն, Տանկերէն, Գաղղիերէն, Յունարէն, եւ այլն։

ԵՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ. — ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ. — ՀԱՇՈՒԵ-ՑՈՒՑԱԿ. — ԶՐԱՒՈՐԱԳԻՐ. — ԱՅՑԱՔԱՐՏ. — ՄԱՇԱԶԴ. — ՆԱՄԱԿԱԳԼՈՒԽ. — ԳՐՕԱՆԴ.

Այս տեսակ աշխատութեանց խմբագրութեան համար բան մը չի պահանջուիր։ Տպագրութիւն՝ մաքուր եւ ազան։ Գաւառներէն եւս յանձնարարութիւնի կ'ընդունուի, եւ փոքով ու ճշդիւ կը կատարուին։

Բաց ի կիրակի օրերէ, Տպարանն ամեն օր բաց է, առաւօտուն կանուխ մինչեւ երեկոյ ուշ ժամանակ։

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՂԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

Հրատարակուեցան 38, 39, 40 եւ 41 թերթերը։ Վերջին թերթը կը հասնի մինչեւ Perceptible բառը։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ ՄԷՆ ՄԷՋԻՆ

Իւրաքանչիւր թերթը 20 փարայ

Դիմել ՊԱՂՏԱՍԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ, Պոլիս Սուլթան համամ փողոց թիւ 14

ՅԵՌԱԳԻՐ

ՓԱՐԻԶ, 3 հոկտ. — Ռուսիոյ արտաքին գործոց Նախարար իշխան Լոպանով, ընկերակցութեամբ Փարիզի ռուս դեսպան Պ. Մորէնհայմի, դեսպանական խորհրդական Պ. Կիրսի, Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Հանոդոյի և Փեդերպուրգի Ֆրանսական դեսպան Պ. Մոնդէպէլլայի, այսօր կէս օրէն ետքը Ֆոնթէնպլօ գնաց այցելու Հանրապետութեան Նախագահին, որուն հետ ճաշեց։

— Լոնտոնի ռուս դեսպան Պ. Մաղ Պատէն-Պատէնէ հոս եկաւ և Լոպանով իշխանին հետ տեսակցեցաւ։

— Լոպանով իշխան Ֆոնդէնպլօ երթալէն առաջ ներկայ գտնուեցաւ դիւանագիտական արձանագրութեանց յանձնաժողովոյն նստին արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ։ Նիստէն ետքը Պ. Հանոդօ ճաշառաւ յանձնաժողովոյն անդամներուն։

ՖՈՆԹԷՊԼՕ. — Հանրապետութեան նախագահը Լոպանով իշխանին տուաւ Պատուոյ Լէգէոնի Ա. կարգի պատուանշանը։

ՊԵՐԼԻՆ. — Վիլհէլմ Կայսրը Զարին նուիրեց պատկեր մը զոր ինք գծագրած է և գերման երեւելի պատկերահան մը ամբողջացուցած է։

ՓԵՏԵՐՍԲՈՒՐԳ. — Կառավարութիւնը Լուկանոք քաղաքին մէջ փափուչի գործարան մը պիտի հաստատէ փաքր տրամագծով նոր բազմկարաւածեան հրացաններուն համար։

—Ռուս կառավարութիւնն հինգ տարուոյ նոր պայմանաժամ մը շնորհեց Գերմանիոյ վարչապետ Հօհնլօէ իշխանին։ Ռուսիոյ Մինաք և Վիլնա նահանգներուն մէջ Հօհնլօէ իշխանուհւոյն ժառանգած կալուածներուն ռուսահպատակներու վաճառման համար։

ՄԱԺՈՒՆՆԱՑԷ կը ծանուցուի Հավասի Գործակալութեան թէ Մատակաբարի ֆրանսական բանակէն մինչև երեք չաբաթ առաջ մեռնողներուն թիւը կը հասնի երկու հազարի, յորմէ հազար հարիւրն հերոպայի են։ Եօթն հազար զօրականք հիւանդանոցի հիւանդանոց մտած են։

ՀՌՈՄ.—Պարագիերի զօրավարին չուտափոյթ Մասուա երթալը Հապէշ զօրավար Ռաս Մանկաշայի մօտալուտ յարձակումը փնտռելու համար է։

ԱՂԳԱՅԻՆ

ԼՈՒՐԵՐ

Խառն ժողովը, որ երէկ ի նիստ գումարուեցաւ, այսօր ալ պիտի գումարի ի Պատրիարքարան։

Կրօնական ժողովոյ առենապետ Տ. Հմայեակ եպիսկոպոս և Քաղաքական ժողովոյ առենապետ Միհրան էֆէնտի Ցուվակիմեան այսօր Բ. Դուռը գացին և յանուն Ամեն. Մ. Պատրիարք Հօր, որ տկարութեան պատճառաւ դուրս չկրնար ելնել, շնորհաւորեցին Նորընտիր Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Քեամիլ փաշան։

ՏՈՐԹԷՕՐ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՊԷՑ ԱՐԱՊԵԱՆ գիւղագնացութենէն վերադարձած ըլլալով իւր բնակարանը ի Գումրգարու Պալի-Փաշա եօթուչու թիւ 75, ըստ առաջնոյն հիւանդ կընդունի ամէն առաւօտ և երեկոյ. ուրբաթ օրերը ձրի 7—10 ըստ Թրքաց։

430 Ջ—3

ՀԵՌԱԳԻՐ

ՄԵԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը միջօրէին փառաւոր հանդէսով նոյն մզկիթը գնաց, ուր կատարեց ուրբաթամ աղօթքն և յետոյ կայս. պալատ վերադարձաւ։

Հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին հոլանտական դեսպանն ու առաջին թարգմանը, պապական նուիրակ Տ. Պոնէթի, ռուսական դեսպանատան երկրորդ թարգմանն ու զինուորական կցորդը, ռումանական դեսպանատան առաջին քարտուղարն ու երկրորդ թարգմանը, Խիրնէի ու Տրապիզոնի ռուսական հիւպատոսները, Ֆրանսական դեսպանատան զինուորական կցորդը, Աբէնքի պիէմիական հիւպատոսը, գերմանական դեսպանատան զինուորական կցորդը, հունգարացի արեւելագէտ Պ. Վամպէրի, Տէրքօսեան Ջուրի ընկերութեան տնօրէն Պ. Սելլիէ և ուրիշներ։ Հինգի չափ օտարազգի զբօսաշրջիկներ։

Ներկայից ոմանք սենեկապետ Էմին պէյի միջոցաւ արժանացան կայսերական մեծարանաց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶՆԿՈՒՑՄՈՒՆՔ. —Անցեալ երկուշաբթի օր Հայոցմէ կարգ մը անձանց ձեռք տեղի ունեցած դէպքին վրայ, թէ կառավարութիւնը ձեռք առաւ ու գործադրեց կարգապահութեան համար հարկ եղած միջոցներն և հանրութեան անդորրութիւնն ու ապահովութիւնը ձեռք բերաւ, բայց ասոնցմէ կարգ մը անձինք տակաւին ինքզինքնին զգուշաւոր վիճակի մէջ ցոյց կուտան։ Սակայն յուսալի չէ որ յետայսորիկ ժողովուրդն ո և է անհան իր կայրենակցին դէմ՝ հանրութեան պարտաւանքին պատճառ եղող ընթացքի մէջ գտնուի։ Եթէ գտնուին այնպիսի անձեր, որք ապահովութեան ու խաղաղութեան արժէքը չգիտնալով, իրարու վրայ յարձակին և գիրար կեղեքեն, ադոնք, ըստ օրինի, խիստ պատիժներու պիտի ենթարկուին։

Ուստի կը ծանուցուի որ ամենքն ալ իրենց գործովն զբաղին և զգուշանան օրինաց հակառակող ընթացքներէ և իրարու վրայ յարձակելէ ու գիրար կեղեքելէ։

* * *

Երէկ, ուրբաթ, Սելամլիքի արարողութենէն յետոյ, Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհեալ արտօնութեամբ, հոլանտական դեսպան Պառոն վան տեր Սթալ վան Բիէրշիլ պատիւ ունեցաւ Ն. Վեհափառութեան ներկայանալու։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ.— Կայս. Իրատէի մը կամաձայն, կայս. պալատան Սէֆճատէճի Պաշի Իզզէթ պէյ, երէկ Պոլսոյ Պայազիտ թաղը գնաց և հոն գտնուած մէկ քանի Մէտրէսէներու քաջալեր տանելէն ետքներ և դրամական պարգեւներ։

ԼՈՆՏՈՆԷ եկած հեռագիրը մը, Կ. Պոլսոյ Գործակալութենէն, կը ծանուցանէ թէ Բարձր. Քեամիլ փաշի Մեծ Եպարքոս անուանման լուրը գոհունակութեամբ ընդունուած է դիւանագիտական ակմբոց մէջ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Վեհ. Ֆրանց Եօսէֆ Կայսր անուան տօնախմբութեանն առթիւ, երէկ դրոշներով զարդարուած էին Պոլսոյ նաւահանգիստին մէջ գտնուող աւստրիական բոլոր շոգենաւք։

ՔՈՂԵՐԱՆ Ի ԳԱՒԱՌՍ.— Սեպտեմբեր 19էն 21 Պրուսայի քաղաքին ու Այտընճքքի մէջ քոլերաէ դէպք ու մահ չէ պատահած։ Երտէքի մէջ մարդ մը քոլերաէ վարակուած ըլլալով տունը շղթայի տակ առնուեր է։

—Խարբերդի Պէզմիշէն գիւղին ինչպէս նաև Մուսուլի քաղաքին մէջ հանրային առողջութիւնը գոհացուցիչ է։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ.— Սապահ կիմանայ թէ Տրապիզոնի վաճառականներէն Ճիվէլեքզատէ պէգազ Մահմուտ էֆէնտի իր վճարումները դադրեցուցեր է եօթը հազար ոսկի պարտքով։

ԹԷՎՖԻՔ ԻՆԹԻԳԱԼ.— Պետական Խորհուրդը օրինական ինչ-ինչ տրամադրութիւններ որոշած էր՝ Թէվֆիք Ինթիգալի կանոնագրոյն գործադրութեան եղանակին և ընդհանրացմանը նկատմամբ։ Արդ, ձեռնհաս իշխանութիւնը ծանուցած է որոց որ անկէ այդ տրամադրութեանց համաձայն շարժիլ։

ԹՈՒՐԳԻՈՅ ընդհանուր մէկ քարտէին պատրաստութեանը պիտի ձեռնարկուի յառաջիկայ գարնան։ Այդ գործը պիտի կատարեն սպայակոյտի սպաներ, որոց պիտի աջակցին Ֆրանսացի զինուորական երկու սպաներ, որք իրենց հետ երկրաչափական գործիներ պիտի բերեն։

Ռիգիի վարչութիւնն առաջարկած է Եէտի-գուլէէն մինչեւ Սիրքէճի տաղաւարներ հաստատել՝ իր պահպան պաշտօնէից համար։ Այդ առաջարկութիւն յանձնուած է Պետական Խորհրդոյ նկատմամբ։

ՏԷՏԷ-ԱՂԱՅԻ մէջ կառուցանելի մաքսատան նոր շէնքին շինութիւնը նուազուրդի պիտի դրուի Էտիրնէի կուսակալութեան կողմէ։ Ծատկաձեւն և տեղեկագիրները Մաքսային վերատեսչութեան կողմէ ղրկուած են նոյն կուսակալութեան։

ԻՍՊԷՆՏԵՐՈՒՆԻ ֆրանսական դեր-հիւպատոս Պ. Բէռաիչ տը Լօնդրվիլ իր կնոջը հետ առջի օրը պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

ՖԷՐԻԳՈՒԹԵԱՆ ստիճան շնորհուած է Միրլիվա Քայ֊ֆոն Հօֆէ փաշան և Ֆոն Կրումպաքֆ փաշան։

ՀԱՆԵՌ.—Զհանեռա իշխանութիւնն որոշած է 60 տարուան համար մենաշնորհ տալ Մուսթաֆա Շիւքրի պէյի ու Պ. Խամ Մաթաւոնի՝ չահագործելու քրոմի հանք մը, որ կը գտնուի Գոսոֆան Բրիզրէնտ գաւառին Սէլեմ գիւղին մէջ։ Տարածութիւնն է 87 էքթառ։

Քրոմի ուրիշ հանքի մը չահագործումը՝ Պրուսայի Կանիէրը գաւառակի Թաշթէպէ գիւղին մէջ՝ ամուրի գրուած է սեպտեմբեր 20էն սկսեալ մինչեւ վեց ամիս։ Այդ հանք 631 էքթառ տարածութիւն ունի։

ՅՈՒՆԱՍ Պարիսքրն առջի իրիկունը Օրթագիւղի Ցունաց եկեղեցին գնաց, որուն սեպհականութիւնն էր և ներկայ գտնուեցաւ եկեղեցական արարողութեանց։

Պ. ՔՕՔԼԷՆ ԿՐՕՍԵՐ ի մտոյ մայրաքաղաքս պիտի գայ և Թէլէ Պաշի թատրոնին մէջ ներկայացումներ պիտի տայ՝ մէկ քանի նշանաւոր արուեստագէտներու ընկերակցութեամբ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ վերաքննիչ ճիւղն առջի օրը արձակեց իր վճիռը՝ Զալաթիոյ նամակատան նախորդ տնօրէն Բէքիր էֆէնտիի և արկզակալ Ճէմալ էֆէնտիի դատին մէջ։ Նախնական վճիռն, որ կը վերաբերի պատժական մասին, վերահաստատեց։ Մերժեց այն պահանջումը, զոր Թղթատարական վերատեսչութիւնն կ'ընէր, Բէքիր էֆէնտիէն գումարներ պահանջելով։ Հաշուոյն մէջ երեւան եղած բացին համար պատասխանատու ճանչցաւ Բէքիր էֆէնտին և դատապարտեց այս վերջինն ու երաշխաւորները՝ հատուցանելու այդ բացը։ Բէքիր էֆէնտի բոլորովին անպարտ արձակուեցաւ։

ՓԱՐԻԶԷՆ նոր նուագարաններ բերուած են զինուորական վաշտերուն համար։

ՀՌՈՄԻ Պապը 100,000 ֆրանք ղրկած է կաթոլիք Մելքիտներու Պատրիարք Տ. Եսայիի՝ այդ հասարակութեան յատուկ վարժարան մը կառուցանելու համար, ուրիշ գումար մ'ալ եկեղեցի մը կառուցանելու և 40,000 ֆրանք ալ կրօնական վարչութեան յատուկ ինչ ինչ ծախքերու համար։

Պապը նոյնպէս 30,000 ֆրանք ղրկած է կաթոլիք Զվտինիերու հասարակութեան։

Պապը որոշած է նաև Հռոմի մէջ վարժարան մը հաստատել Ցոյն կաթոլիկ հասարակութեան յատուկ և անոր ծախսերը համար տարեկան 30,000 ֆրանք յատկացընել։

ԳԱՍԹԷՄՈՒՆԻի Թօսիա գաւառակին մէջ ամսոյս 6ին հաւկիթի խոշորութեամբ կարկուտ տեղալով չորս գիւղերու այգիներուն երկու երրորդ մասը վնասուեր է, սակայն մարդու կորուստ չէ պատահեր։

Նահանգին մէջ մէկ քանի օր առաջ ձմեռուան պէս ցուրտ ընել սկսած է։ Բարձր գիրք ունեցող մէկ քանի տեղերու մէջ ձիւն տեղացած է։ Կրսուի թէ Թօսիա և Քէնդրրիի մէջտեղը լերան մը վրայ մարդ մը սառեր է իր էշովը։ Պոլսի մէջ առատօրէն անձրեւեր և երկու ժամ հեռուն գտնուած լեռներուն վրայ ձիւն տեղացեր է, մանաւանդ Կէրէսէնի մէջ աւելի շատ։ Թէրճէմանօղլու Օսման անուն մարդ մը փայտ կտրելու համար լեռը գտնուած ատենը սառեր է։

ՖԵՐԻԳ Շէէհայ փաշա երէկ Տրապիզոնի ճամբով մայրաքաղաքս եկաւ։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ Ավրաթհիարը գաւառակին մէջ ութ հազար արտավար գետնի վրայ ոսկիի և այլ հանքեր խուզարկելու համար արտօնութիւն տրուած է Երուսաղէմի վաճառականներէն Քիպարդատէ Սայիտ ազան և Պալտեցի երկրաչափ Գալֆաօղլու Եուանիս էֆէնտիի։

—Սէլանիկէն կը գրեն թէ երաշտութեան պատճառաւ ամառուան հունձքը շատ տեղերու մէջ հարիւրին քսան և ուրիշ տեղեր ալ հարիւրին պակաս եղած է՝ բաղատամբը նախորդ տարւոյն։ Ձմեռուան հունձքերուն համար ալ անձրեւի պէտք կայ։

ԿՐԷՏԷի նահանգին ոստիկան-գինուորաց նորընտիր հրամանատար Ապտուլլահ փաշա վերահաստատուած է իր նախորդ պաշտօնին՝ Սէլանիկի ոստիկան-գինուորաց հրամանատարութեան մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ այն վաճառականք, որք ի Տէտէագաճ հաստատուած են, ցաւեր են իմանալով որ Ֆրէսնիէի ընկերութիւնն որոշած է որ իր շոգենաւք յետայսորիկ Տէտէագաճ չհանդիպին։ Այս առթիւ հաղորդուած վիճակագրական տեղեկութեանց համաձայն, 1883ին նոյն նաւահանգիստն արուածուած են 4,400 տակառաչափ ապրանքներ, 1886ին՝ 4,300, 1887ին՝ 4,700, 1888ին՝ 7,500, 1889ին՝ 13,600, 1890ին՝ 14,300, 1891ին՝ 11,120, 1892ին՝ 8,200, 1893ին՝ 7000 և 1894ին՝ 3200։ Այդ ժամանակամիջոցին ընդամենը 17,105 տակառաչափ ապրանք ներածուած են։

ԲԵՐԱՅ Գալեօնճը Գուլլուք թաղին մէջ առջի գիշերն այրած քարուկի

ԱԶԴ

Մանկապարտէզի դրութեան տեսականն ու գործնականը սորվեցնելու նպատակաւ Խասգիւղի Ամերիկեան դպրոցին մէջ դասեր պիտի աւանդուին սահմանափակ թւով վարժուհիներու։ Դասերը պիտի աւանդէ Միս Իպպէլ Սանտրոս որ Ամերիկայի եւ Գերմանիոյ մանկավարժական դպրոցներուն մէջ կատարեալ կրթութիւն մը ստացած է։ Դասընթացքը պիտի սկսի Նոյմ. 1ին (Ն. Տ.) և պիտի տեւէ մինչեւ յունիս (1896)։ Մուտքի և ընդունելութեան պայմաններուն վերաբերեալ տեղեկութիւններու համար գրել առ Միս Սանտրոս, Պայպլ Հաուս, Կ. Պոլիս։ Աշակերտել ուզող տեղացի օրիորդներ կրնան Միս Սանտրոսի հետ տեսակցել ի Պայպլ Հաուս ամեն երկուշաբթի եւ չորեքշաբթի օրերը, կէսօրէն ետեւ ի ժամ 2 (Ը. Ե.)։

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Ճապոնի մետաղագործական արուեստին արդիւնքին ականատես եւրոպացւոյն երկու բան ամենէն աւելի զարմանալի կ'երեւայ։ Նախ տարօրինակութիւնն մարդկան կերպարանք ներկայացնելու մէջ։ Արք երբ իբրեւ ծաղրապատկեր կը նկարուին, ծիծաղաշարժ երեւոյթ մը կը տիրէ մէջը։ երբ շարժման եւ յուզման մէջ կը ներկայացուին, յիմարի պէս կ'երեւան, վարպետի և քուռն ձեւերով։ Իսկ կանայք՝ մանաւանդ անոնք որ յայտնապէս գեղեցիկ պիտի ըլլան, կերպարանքի անճաշակ քաղցր երեւոյթ մը կ'ունենան, հապճեպ տեսանելի փոքր կկոցեալ աչուքներ, բերանիկ, հաւկթաձեւ ծնօտ. բայց մեր գեղեցկութեան գաղափարին չեն մօտենար։ Ասոր պատճառն այս է որ Ճապոնցին շատ չաչխատիր անձերը երեսի արտայայտութեան մէջ անհատացնելու։

Բայց եթէ մենք Ճապոնցիներու ճարտարարուեստ արդիւնքը քննելով նկատենք չափազանց խնամք և բնութեան տաժանելի մոտարութիւն մը կը գտնենք և ըմբռնելիապէս զարգացած գոյներու գայլայում եթէ առարկաներն իրենց վախճանին նկատմամբ դիտենք, և նկատենք գործածուած նկարչական, դրոշծոյ (plastique) կամ որ և իցէ զարդարանք, կ'իմանանք որ Ճապոնցին զարդի յարմար ձեւեր գտնելու և հնարելու արուեստին մէջ անմանելի է։ Բնականաբար ընտիր, հին, զուտ ճապոնական արուեստը կ'ակնարկենք, եւ ոչ թէ այն բաղմախուռն կոյտը զոր իբրեւ բուն ճապոնական՝ ծաղրական գնով եւրոպացի հնավաճառք կը ծախեն։ Բնական է որ անտեղեակ անձի մը դիւրին չէ թափը ցորեկէն զատել, տարբերել։ Գաղղիացի մը՝ որ տարբիներով ճապոնական հրաշակերտներ բերելու զբաղած էր, արուեստին հմմարիտ գիտութիւնն յեւրոպա ալ ծանօթացնելու պէտքը զգալով՝ քանի մը տարի առաջ ընտիր ու պատուական հրատարակութիւն մը ի լոյս հանեց այս վերնագրով. Trésor des formes Japonaises։ Գործը վեց հատոր է, որոնց իւրաքանչիւրը ճապոնական այլ և այլ առարկայից ընտիր պատկերներ կը բովանդակէ։ Նշանաւոր գիտնականք, մեծաւ մասամբ գաղղիացի, ինքնուրոյն գրութիւններով ճապոնական արուեստին այլ և այլ մասերը լուսաւորեցին՝ և կարող ենք ըսել որ այս գործէս դուրս ուրիշ տեղ մ'ալ այնչափ դիւրաւ և լաւ կարելի չէ սորվիլ։ Լ. Ֆալիզի մետաղագործութեան վրայ հետեւեալ դիտողութիւնները «Ճապոնական ձեւերու գանձ» հատորաւոր գրքերէն քաղուած են։

Ճապոնն անտեղեակ է իսկական ոսկերչութեան արուեստին, մանաւանդ ակնագործութեան։ Արք Հնդկաց պէս իրենք զիրենք չեն զարդարիր, կանայք ո՛չ փոզագարդ և ոչ ալ ապարանչան կը գործածեն. չի տեսնուիր ականներին արծաթի սպաս մը սեղանի վրայ, և ո՛չ ոսկի առնօթ բաժիններուն վրայ. ըստ հետեւորդի ճապոնական քարակ մետաղագործութեան արուեստին և մեր ոսկերչութեան հետ որ և իցէ եղանակաւ համեմատութիւն մը չենք կրնար ընել. անոնցի կ'ըլլար մեկը միւսէն վեր համարիլ. հոն այլ եւ այլ պիտոյից համեմատ չինուած, զանազան օրէնքներէ առաջնորդուած այս արուեստը ներկայ կանոններու կը հետեւի, այնպէս որ ո՛չ իւր ձեւերն և ո՛չ զարդարանքը, և ո՛չ ուրիշ ո՛և է սեռի յատկութիւնները կը ներեն համեմատութիւն ընել։

Սակայն պէտք ենք խոստովանիլ որ ճապոնցի ոսկերիչն՝ կամ լաւ եւս մետաղագործն՝ ունի ճաշակ մը իւր ներկայացումներուն մէջ, գիտութիւն գոյներու և ճարտարութիւն ձեռքի, որոնք զինքն իւր արուեստին հանդիպի վարպետ կը հանդիսացնեն։

Ձեւերը՝ ինչպէս մեր հին աշխարհին մէջ, ճարտարապետութենէն փոխառեալ չեն։ Եթէ սահմանի մը կազմութեան մէջ օրինաց բռնի համաձայնութիւն մը երեւայ, անուշադիր ճենական կամ քրէական ազդեցութիւն ունեցած է. ճապոնական ձեւերը սիրուն, գողտրիկ են. ծաղիկ, պտուղ և ուրիշ բնութեան պատկերներ իրենց շարժաբիթն են. ո՛չ կանոնով և ոչ կարկինով կը չանան զանոնք փոփոխել. սասի ապատ, նկարչական, խիզախ մնացած են։

Դարձեալ ոչ ոսկւոյ և արծաթի առանձին սերը, և ոչ ալ փառասիրութիւն և չքեղութիւն ցուցնելու բաղձանքը՝ արուեստը միայն ազնիւ մետաղագործութեան կիրառութեան վրայ սահմանափակած է։ Իրենց համար ոսկին գոյն մըն է միայն, նմանապէս արծաթը, և երկուքն ալ այս դիւրագած արուեստագիտաց համար իրենց հարուստ ներկի տախտակին վրայ երկու կոյտիկներ են, որուն վրայ դեռ երկաթ, պղինձ, կապար և անագ ալ կը գտնուի։ Ոսկերիչը՝ նկարչի պէս իւր երանգները կը խառնէ, կը խառնէ իւր մետաղներն և կը փոխէ իրենց արդիւնքն այնպիսի եղանակաւ, զոր մենք չենք համարձակիր ընել։

Աչխատաւորը հոն վարպետ է. ստիպուած չէ կտոր մը արծաթ կռանելու կամ ոսկի մատանի մը քերելու, այլ ապատ և անկախ՝ իւր սեպհական գիւտին համեմատ կը նէ և կը ձեւէ և իւր գործը գոյներով կը զարդարէ։ Իւր կաղապարը մեղրամոմով կը ձեւէ. ենթադրենք որ ատեն. ծառի կոճղ մ'ըլլայ, որուն մէջ երկու դարեր իրենց խոր ակօսները բացած են։ Ուժեղ արմատներ հողի մէջ կը տարածուին, ուր միջատներու բազմաթիւ սերունդք անհամար ճամբաներ բացած են. հոն կը բուսնի մամուռ, հին և նոր մակաբոյսք արտ արտ կ'ածին փտած փայտին վրայ։ Մեր արուեստագէտը կ'օրինակէ զայն իրաճափտ համբերութեամբ, բաց անտառի մէջ իւր կաղապարին առջեւ բնակութիւնը հաստատած՝ կ'ուսումնասիրէ իբրեւ բուսաբան մը կ'ըմբռնէ, կը սիրէ և վրան կը զարմանայ. բան մը չի փոխեր, չուզեր կամ լաւ եւս չապականեր այն բանը՝ զոր բընութիւնն այնպէս գեղեցիկ յօրինած է։ Յետոյ՝ երբ իւր կաղապարը մաքուր լմնցած է, վրան բարակ կաւ կը քսէ քանի մը անօսր խաւերով՝ որոնց ամէն մէկը առանձին առանձին պիտի չորնայ, և խնամով լմնցուցած ձեւը սենձով ծեփելով աւելի հաստատուն ծածկութի մէջ կը փակէ։ Ապա այս նպատակով պատրաստուած մեղմ կրակով վառարանին մէջ ամբողջը կը տաքցընէ. մեղրամոմը կը հալի և օդին ծակերէն դուրս կը հոսէ, բայց կաւով չինուած ձեւն անվնաս կը մնայ։

Հիմայ աչխատութեան երկրորդ մասը կուգայ, որուն մեր ճարտար ձուլիչը կը խառնէ իւր Շափաւորն։ Ասի պղնձի և ոսկւոյ խառնուրդ է, որ քիչ յետոյ թուխ, գրեթէ թափանցիկ փայլուն ոքսիտացում (patina) կ'առնու։ Այս հալած մետաղը կը թափէ ջեռուցեալ սենձին մէջ, որ մինչեւ ամենափոքր խորշերը կը լեցուի։ Յետոյ կը խորտակէ կաւէ ծածկոյթը։ Ակօսացեալ կոճղը գեղեցիկ և ներդաշնակ մետաղով յերեւան կ'ելլէ։

Այժմ մեր արուեստագէտը դարձեալ կծկած կը նստի գետինը, անագապղնձէ գանգուածը ծունկին վրայ, մեծ հովանոցի մը տակ՝ իւր կաղապարին քով և մեծ համբերութեամբ իւր արդանց մանրամասնութիւնները դարձեալ աչքէ կ'անցընէ. կը քանդակէ (ciseler), կը խարտոցէ և կը յղկէ, ասոնք իւր գիւտերն են՝ որոնք զինք կ'ուղեւորեն։ Դեռ հոս հոն կը գծագրէ խոր կտրելով արմատին յաւելուածը, և փայտին վրայ մամուռ և դալարիք կը ձեւացընէ։ Մրագրին համեմատ կը զրուագէ կա՛մ Շինէլիի կտրուածքով (գեղին պղնձ), կա՛մ Շեպոյով (մանուշակագոյն պղնձ) և կա՛մ Շեպոյ-Էյէով (խառնուրդ վից մաս պղնձի և չորս մաս արծաթի)։ Ապա տերեւներու չուրջանակի մասը խորունկցընելով կանանչ ոսկով թերթիկները կը կտրէ, մէջը կը տեղաւորէ, խնամով կը կռանէ և կը քանդակէ։ Կարծես թէ վրձինի տակ պատկեր մը կը ծագի, դրօշիալ նկար մը, որուն մէջը մակերեւութին ճիշդ նմանութիւնն և ամենափոքր մասանց ազնուութիւնները կը տեսնուին, որոնք սրատես աչք մը կը զարմացընեն։ Հոս կը տեսնենք մրջնոց փոքր ժողովուրդ մը՝ որ ծառին ծակերէն դուրս կ'ելլեն. անասիկները սասիկ բարակ անդամներով ոսկիէ կամ արծաթէ չինուած են. փուքով իրենց սովորական աշխատութեամբ կը զբաղին և կարծես իրապէս կը շարժին։ Հոն արծնեայ ոսկիէ նուրբ թռիչներով՝ փափուկ գաղտակրի փայլով՝ խիտ շողշողուն գոյներով թիթեռ մը սպիտակ արծաթէ ծաղկի մը վրայ կը թառի, որ կանանչ փայլով և ոսկւոյ թելերով բարեխառնեալ է։ Հոս նորանշան կարմիր բիծ մը կայ ծառին սաքը, որ փոքր, գեղեցիկ յօրինեալ, բարակ գծագրուած սունկ մ'է։ Հայրերոդ արուեստագէտը զայն կը քերէ, կը հարթէ և կը յղկէ. յամարակի կարմիր ներկով կը ներկէ. մէն մի կարգ առանձին առանձին կը շարդնէ և կը յղկէ. իսկ վերջին ոսկենիշ կիտուածովք կը զարդարէ։

Արուեստագէտը հազար անգամ ձեռքը կ'առնու իւր գործը։ որովհետեւ վրան լիովին գոհ չէ։ Տոկուն և աքանչելապէս կիտուածեալ արծաթի թիթեռ մը կը ղրրուագէ, ծծմբոց մէջ կ'ելնէ, և չափազանց զգուշութեամբ կը ջեռուցանէ, և յետոյ հազարաւոր փայփայումէ ետք՝ վերջապէս յաջողութեանը վրայ ուրախացած՝ գործին վրայ իւր անուանագիրը կը գծագրէ։ Աղնագործ մետաքսեայ նիւթէ ծածկութի մը մէջ դգուշութեամբ կը փակէ և յետոյ խնամով չինուած փայտեայ տուփի մը մէջ կը դնեցէ։ Իւր գործն երկարատեւ, տաժանելի բայց գոհացուցիչ աշխատութեան արդիւնքն է։ Այսպէս ուրեմն գործը կը կնքէ ճիշդ նմանութեամբ բնութեան փոքրիկ մէկ անկեան և այնպիսի սիրով՝ որ իւր արուեստին գոյման ամենէն մեծ ուրախութիւնն է։ Որ եւրոպացին ըստ ամենայնի այսպէս բոլորովին անձնատուր կ'ընէ ինքզինք իւր կաղապարին և աշխատութեան։

Կարելի՞ է դեռ եւս ըսել թէ այս ոսկերչութեան արուեստը մեր դաղափարաց յաւ և նման է։

Ահա այս յարատեւ և ճարտար ձեռագործ քանաստեղծը իւր գործատան մէջ ներկայացուցինք. այսպէս կ'ապրէ և կը գործէր յառաջագոյն հին մետաղագործը. հիմայ ա՛լ չկայ։ Ճապոն երթալով քաղաքակիրթ կ'ելլայ, մէկդի թողով այս բնական և գեղեցիկ արուեստը. հեռամուտ է այլ և այլ վաճառք երկրէն դուրս հանելով արեւմտեան չուկաներ խաբելու։ Այսու հանդերձ մնացած են ցայսօր իւր հռչակաւոր արուեստագիտաց աւանդութիւնները, ձեռաց ճարտարութիւնները, գործատանց չինութիւնները, խառնուրդք, ոքսիտացում յառաջ բերելու միջոցները, և զարդարանաց տեսակները՝ Քիոգո, Օպաքա, Թոքայօ և Նակոյա քաղաքաց գործատանց մէջ։

Գ. Ա. ՆԱՐՊԷՅԻ (ԴԱԼՖԱՅԻ)

ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՔ ՏՊԱԳՐԵԱԼՔ Ի ԲՈՒՐՍ

	Գրանը
Գեղազրութիւն հայկական	1
» հայ-զարդ.	1 50
Զրուցասրբութիւն զարդ. հա. համառօտ	1 50
» գաղղ-հայ. (հնչումը հայ զրով)	2 25
» անգլ-հա. համառօտ	1
» » » (հնչումը հայ զրով)	2 50
» գաղղ. տաճկ. համառօտ	2
» » » (հնչումը զարդ. զրով)	2 50
Բառարան գաղղ-տաճկ.	2 50
» հայ-գաղղ.	10
Գող եւ Վերփնէ, պատկերազարդ	5
Ելեմաք, աշխարհաբար եւ գաղղ. բնագրաւ, փառակազմ, ոսկեզօծ եւ պատկերազարդ	15
Տելեմաք, գաղղ. բնագրաւ	5
Թենեղոնի դաստիարակութիւն աղչկանց գաղղ. բնագրաւ	4 50
Ընթերցումն (Lecture pour tous)	1
Ալբերնարան մասնից, պատկերազարդ	20
Լամարթինեայ դաշնակը, փառաւոր տիպ	9
Պատմութիւն անցից Մուրատեան վարժարանի [4 հատոր]	15
Ընդհ. պատմութիւն ազգաց [3 հատոր]	10
Համառօտ պատմութիւն ազգաց	2 25

Վերոգրեալ հատորք ամենքն ալ փարիզեան գեղեցիկ տպագրութեամբ հրատարակուած են եւ կան որ փառակազմ ու ոսկեզօծ են նաեւ։

Մեծանուն հեղինակին հայ-գաղղ. բառազրքին գինն՝ այս անգամ 15 ֆրանքէն 10 ֆրանքի իջած է։ Մեծարանակ զ.ողայ մասնաւոր զեղչ։

Վաճառման կեդրոնատեղին է ի Ղալաթիա, Սեղբոս խան, թիւ 5, Բիւզանդեան զրատունը։

405 12—30

LA REVUE DES JOURNAUX ET DES LIVRES

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Լա Ռեվիւ տէ Ժուռնօ է տէ Լիվրն իր մէկ տարուան բաժանորդներուն օրինակէս կուտայ անոնց ընտրութեամբը՝ էն համաւաւոր հեղինակներու վերջին գործերէն հատ մը։

Մեր ընթերցողները երբեմն կը հարցունեն թէ շաբաթական ո՞ր օտար հանդէսն ընտրեն։ Լաւագոյն բան մը չենք կրնար ընել բայց եթէ ցուցնել **Ռեվիւ տէ Ժուռնօ** է տէ լիվրն, ամենէն հետաքրքիրաշարժ եւ շահեկան հրատարակութիւնն այժմու։ Արդարեւ, ամեն կիրակի կ'արտատպէ շաբաթուան մեծագործներն եւ գիրքերուն մէջ հրատարակուած էն նշանաւոր նիւթերը, յօդուածներ, նորավէպեր, պատմութիւններ, բանաստեղծութիւններ, այժմէութիւններ, գիտական հետաքրքրաշարժ նիւթեր, զուարճալի նշանաբաններ, փորձուրբեր, պզտիկ, տեղեկութիւններ, վէպեր եւլն։ Բազմաթիւ պատկերներ, կենդանագիրներ, օրուան դէպքեր եւլն։

Լա Ռեվիւն կը հրատարակէ երկու թերթօն 1. ՀՈՅՈՒԱԾ ԱՂՋԻՒՐ, Բօլ Ռուէէի, հմտաբրքիրաշարժ մեծ վէպ 2 ԱՆԵԱՆՕԹ ԲԱՐԵԿԱՄ՝, Լէոն Ռիսօպրի, շնորհալից պատմութիւն մը։

Ցիշեալ գրամատունն, Արեւելեան-երկաթուղւոյ պաքստանուղիներէն զատ կը վաճառէ նաեւ հետեւեալ արժեթուղթերն. փոխառութիւնք Վիլլ ու Բարլի 18.5, 1869, 1871, 1886 ի, փոխառութիւնք Ֆռէյնի Ֆօնսիի տը Ֆրանս Ֆոմիանսի եւ Ֆոնսիէր 1879 ի, Բանամայի արժեթղթիր, Ֆրէյնի Ֆոնսիի Էմփրանթէ, Վիլլ ու Պրիւճէլ, եւլն. եւլն. սոնոր 4 % եւ 3 % տոկոս ունին եւ բաժանորդաց հաշուոյն կը պատկանին, սոնոյմէ զատ **50,000 20,000 150,000 100,000 50,000** եւլն. եւլն. մեծ պարգեւներ ունին։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ Գ. Էրնէսթ Կէնէան։ Գրաւառ մէջ զարձակութիւն ընել փափաքողք, պարտին վերոյիշեալ հասցէին դիմել։ 14—26

Վանդալան

ՂԱԼԱԹԻԱ, Սեպտ. 23 5 ՀՈԿՏ. 1895

Անուանին. եւ Վճարեալ			Անուանը Արժեթղթոց		Ընթացիկ Գիներ
100			Հնս. Մէրիկ A		65 —
100			» » B	1 %	44 20
100			» » C		30 10
100		1831		զոցուած	27 23
100			» » D	բացուած	27 24
400				միջօրէ	27 25
100					
100		1870	Բուլ.ոկկ.	զոցուած	144 3/4
Ֆր. 500				բացուած	144 3/4
Անկ.	Վճր.			միջօրէ	144 3/4
20	10	1890	Օսմանիէ 4 %		101 —
22	11	1869	Քրէտի Ֆէն. Օթ.		12 —
10	5	1872	Սու. Օթ. տը Շ. է Վ.		6 25
140	140	1878	Լաւրիուվի		60 —
500	300	1889	Անատոլուի (Բժթ.	3 %)	605 —
500	500		Երկաթուղիի (Պրթ.	5 %)	315 —
20	3	1892	Թրամուէյ	(Բժթ.	10 70
500	500			(Պրթ. 5 %)	500 —
500	200	1888	Դամ. Ռէվի		21 34
1.40	1.40	1892	Դամ. Միկրալ 6 %		3 39
11	5 1/2	1893	Դամ. Ապահովագն. Ընկ.		8 15
500	500	1882	Զրի Ընկ. Տէլբոս		163 —

Թիւ	Անուանումն	Օ. Ա.	Դր.
	ՍԹԻԼԱՆՑ (Բրիմ) ԴԻ ՎՐԱՑ		
	3 օրուան համար 1000 հատ	3	50
	1 ամսուան համար	5	—
	1 օրուան համար	1	80
	Փրոսը	—	—
	Կանխիկ (Հէվալէսիվ)	—	87
	ՍԹԻԼԱՆՑ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ՎՐԱՑ		
	8 օրուան համար 25 հատ Ֆր.	3	70
	1 ամսուան համար »	6	—
	ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ		
	Անգլ. ոսկի Օ. Ա. 100 զրշ-էն	110	14
	20 Ֆրանքնոց	87	37
	20 Մարքնոց (Գերմանական ոսկի)	107	20
	Ռուպի Հնդկական	51	20
	Ռուպի Ամերիկեան	8	44
	Մէճիտիյէ	108	02
	Մանր արծաթ	103	—
	Մէճիտիյէ	98	—
	Տոկոս Ղալաթիոյ Ամարանի	6	—
	ԸՆԹԱՑԻԿ ԳՈՒՆԵՂԱՓՈՓՈՒՄ		
	Լոնտոն 3 ամիս Զրշ.	110	05
	Փարիզ » Ֆր.	22	95
	Վիեննա 3 ամսուան Ֆիորր.	10	90
	Ֆրանկֆորտ Մարք.	18	45

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ 4 Հոկտեմբեր		
Ֆոնսոլիտ Կամ. Բ Կենկ. Ֆր.	42	50
» » C » »	26	75
D (Բացուած »	25	5
(Գոցուած »	25	20
Բումելիի երկաթուղի »	146	1/4
Բրիսրիզ »	4 -3	12
Մարսային Գարտաճուղիք »	515	—
Սամանկէ »	466	25
Ռէմիի Բաճանճուղի »	497	50
Գանք Օթոման (անուանկն.) »	744	—
Ռանտ Ֆրանսական 3 % »	100	20
» » 4 1/2 % »	106	25
» Իտալական »	89	50
Քրէտի Լիոնէ »	800	—
Քրէտի Ֆոնսիէ »	— —	—
Քոնդուան տէ Սբրոնգ »	— —	—
Սուէզի Բաճանճուղի »	3220	—
Եգիպտական Միացեալ »	525	50
Զէք Լոնտոնի վրայ »	25	270
ՎԻԵՆՆԱ 4 Հոկտեմբեր		
Բումելիի երկաթուղի Ֆիորին	— —	—
Օսմ. Ռէմի »	— —	—
Փոխանկ. Լոնտոնի վրայ ի տես	— —	—
» Փարիզի »	— —	—
ԼՈՆԴՈՆ 4 Հոկտեմբեր		
Ֆոնսոլիտ Օսմանեան A Ա. Ո.	65	—
» » B »	43	—
» » C »	27	12
D (Բացուած »	24	87
(Գոցուած »	24	87
Օսմ. Փոխ. 1891ի 4 % (Երշխս ըեալ.	— —	—
» » 1894 3 1/2 % (Եզպ. Հրկ.ով	— —	—
Գանք Օթոման (վճարեալ »	19	75
Այտրնի երկաթուղի »	13	50
Միացեալ եգիպտական »	101	37
Առանձնաշնորհեալ »	— —	—
Անգլ. Ֆոնսոլիտ »	107	62
Ռուկար. Փոխառ. 6 % »	98	—
» » Նոր 6 % »	97	—
Ռանտ Հելլենական 5 % »	32	50
» » 4 % »	— —	—
Փոխանկ. Փարիզի վրայ 3 ամիս	25	412
ՊՈՒԼՈՆ 4 Հոկտեմբեր		
Օսմ. Փոխառութիւն 1888ի Մարք	99	80
Բումելիի երկաթուղի »	139	25
Անատոլուի երկաթ. 1/4 Պրթգ. »	95	20
Փոխանկ. Լոնտոնի վրայ 3 ամիս	— —	—
» Փարիզի » 3 ամիս	— —	—
Մակեդոնիոյ երկաթուղի	— —	—

ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ՁԱՆԱԶԱՆ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

ԷՐՆԷՍԴ ԿԼԱՎԱՆԻ

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա Մէնգիէ Ալի Փաշա Խան թիւ 22

Գտնւոյ ունիմ ծանուցանել թէ՝ դրամատուն մը հաստատած եմ, եւրոպական դրամատուններու ընդունած զրուեանն համեմատ, վիճակաւորութիւն ունեցող կառավարական արժեթղթեր վաճառելու համար, կանխիկ՝ ու ապառիկ ամսական հաւասար վճարումներով. զրուեանն մը որ մեծամեծ առաւելութիւններ կընծայէ։

Այս դրամատունն իւր աւանդատեղի կը ծառայէ, ամական ՍԵՌԻԱ իւններով զեղջերուն, որոնք որոշեալ պայմանաժամէ մը վերջ արժեթուղթի մը տէր կ'ելլան, ինչպէս արդէն շատերը եղած են, եւ ապառով են որ երբ ուզեն կրնան անոր փոխարէնը՝ պայմանաժամէն իսկ առաջ վճարելով ձեռք անցնել։ Արեւելեան-երկաթուղւոյ արժեթուղթ մը գնողը, իւր առաջին ամսական վճարումէն անմիջապէս ընտանաց թիւ մը իրաւունք տուող մասնակցելու յիշեալ արժեթղթերը ամբողջ վիճակահանութեանց եւ ամբողջ շաւուն, մինչեւ իսկ **600,000** ֆր.ի պարգեւին, իբր թէ վճարած ըլլար արժեթուղթի գինը ամբողջապէս։

Սահ, օրական մի միայն 27 փարա խնայողութեամբ, հարստանալու դիւրին միջոց մը. պէտք է օգտուիլ առիթէն։

Ցիշեալ դրամատունն, Արեւելեան-երկաթուղւոյ պաքստանուղիներէն զատ կը վաճառէ նաեւ հետեւեալ արժեթուղթերն. փոխառութիւնք Վիլլ ու Բարլի 18.5, 1869, 1871, 1886 ի, փոխառութիւնք Ֆռէյնի Ֆոնսիի տը Ֆրանս Ֆոմիանսի եւ Ֆոնսիէր 1879 ի, Բանամայի արժեթղթիր, Ֆրէյնի Ֆոնսիի Էմփրանթէ, Վիլլ ու Պրիւճէլ, եւլն. եւլն. սոնոր 4 % եւ 3 % տոկոս ունին եւ բաժանորդաց հաշուոյն կը պատկանին, սոնոյմէ զատ **50,000 20,000 150,000 100,000 50,000** եւլն. եւլն. մեծ պարգեւներ ունին։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ Գ. Էրնէսթ Կլաւեան։ Գրաւառ մէջ զարձակութիւն ընել փափաքողք, պարտին վերոյիշեալ հասցէին դիմել։ 14—26

ՏՈՔԹԷՕՐ Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱԿՈՒԱՌԻՆ ԿԵՐԴԻ Վ. ԿԱՆԵՑԻՆ, ԱՄՍԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏՍԱՄԱՆԱՐՈՑԱԳՐ

(Հաստատեալ յամին 1852)

Նորահնար գործիքի մը միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաները, մէկ անգամէն փայրկենապէս կը լեցնեն, ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալ։ Կատարելագործեալ եղանակաւ, Դուրս, ճաշակաւոր, եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, դէմքի ձեւաւորութիւն, (ըստ տարիքի), ծամելութիւն, եւ ազատ արտասանութիւն։ Երաշխաւորեալ։ «Ոկտրիթ» կոչուած բնական հիւանդութիւնը, երեք այցելութեամբ կատարելապէս կը բուժեն, ինչպէս նաեւ Ծամելուցին դեղերու, եւ նորահնար արքունիներու միջոցաւ առանց ցաւի ատամնանութիւն։

Թ. 396 Մեծ Փողոց Բերա, (Եանիի զարեջրատան վրայի յարկը Յիշտ Զպուրենանց դէմն)։

Գաղրգիւղի յամարտղը կընան դիմել նաեւ իրենց բնակարանը Թիւ 1 նոր բացուած Խրիսօվկի փողոց ամէն օր։

Ց. Գ. Հաստատելու համար Եւրոպիոյ, եւ Ամերիկայի առաջին կարգի Ատամնաբուժներու՝ ծանուցները կիրակի օրն ալ, ինչպէս նաեւ մինչեւ կէս գիշեր հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գոր Ծառեալի։ 410

ՏԷ. ՀՄԱՑԵԱԿ ԲԱՀԱՆԱՑ ԷՔՍՊԷՐՏԵԱՆ

Տարերք աշխարհիկ լեզուի Ա. տարի 3 զրուշ, Բ. 5, Գ. 5, 0/0 25 զեղչ։ Կենսագրութիւն Պետրոս Դուրեանի, 5 զրուշ։ Կը ծախուին Գրոյց զրավաճառաց քով։ 392 22—60

ՏՕՔԹ, Կ. Յ. ՓԱՇԱԵԱՆ ԷՖ.

Որ ունը տարիներէ ի վեր գաւառները կը գտնուէր, այս անգամ իր բնակութիւնը Կ. Պոլիս, Կէտիկ-Փաշա Թիւ 13 տունը հաստատած է։

Գաւառ ապիներուն ապրիլու եղանակը ուսումնասիրած ըլլալով, Լրեն դիմող պանդուխտները մեծապէս պիտի կրնան օգտուիլ։

Եթէ գաւառները գտնուած հիւանդներու վերաբերմամբ զրաւոր տեղեկութիւն տրուի եւ մէկ մէջմամ վճար ուի, հարկ եղած դարմանը զրաւոր պիտի հաղորդուի. ասոր համար Պոլիս անձ մը նշանակելու է։

Բայց ի կիրակի օրերէ, ամեն օր իր տանը մէջ հիւանդներ կ'ընդունի, ուրբ Թ ժամը 6էն 10 ծրի։

Երկու շաբթի ժամը 9էն 10 1/2 դասուրջին զրուելիք Գիւլիւեան դեղարանը, հինգշաբթի ժամը 7էն 10 Մահմատ-Բաշա Գափամաճեան դեղարանը կը գտնուի։ Իսկ երեքշաբթի օրերը Լանկայ Գալֆաեան դեղարանը ժամը 2էն 6 դարձեալ ծրի կը նայի։ 341 9—25

SPLENDIDE CAFE
MAISON MEGUERDITCH TOKATLIAN

Menu du 5 Octobre 1895

HORS-D'ŒUVRES VARIES

POTAGES.—Consommé Royal, Potage crême d'Argenteuil.

PATES.—Croustades à la Pompadour, Pilaw Persan.

POISSONS.—Turbot sauce Normande, Limande à la Splendide, Filets de barbue Florentine.

ENTREES.—Filet sauté à la Tyrolienne, Poulet jœllé à la Derby, Selle à la Jardinière, Rognons Berichonne.

ROTIS.—Poulets, Dindonneaux, Filets de bœuf, Cailles roties.

LEGUMES.—Haricots verts à l'Anglaise, Epinards au beurre, Aubergines, Béyendy, Silkmes, Moussakga, Ragout courges.

ENTREMETS.—Glaces, Pistaches, Fraises, Granit, Kirche, Gateaux compôtes.

Déjeuner 20 piastres.

Hors d'œuvre, 3 plats et dessert aux choix sur la carte, vin compris.

Le dîner est servi de 7 à 9 heures.

Potage, poissons, entrée, rôti, salade, légumes entremets et dessert au choix, vin compris.

Dîner 25 piastres. 296

THE LANCASHIRE INSURANCE COMPANY

ՀԻՄՆՈՒԱԾ Է 1852 ԻՆ

ԸՆՆԵՐԱՑԻՆ ԿԵՂՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ՃՈՒՆԳԼԻԱ

«Lancashire Insurance Buildings»
Exchange Street Manchester

Դրամագլուխ 3,000,000 անգլ. ոսկի
Պահեստի գումար 1,372,875 »

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Հրդեհի գէմ ապահովագրութիւնը, ամեն տեսակ քարուկիր ու փայտաշէն կառուածներու վրայ, կահերու և ապրանքներու վրայ և այլն, յայտ նպաստաւոր պայմաններով ու սակերով։

ԿԵՍՆԵՐԻ ՃԻՒՂ

Այս ընկերութիւն յայտ բարձր ատիճանով կը ներկայացնէ բոլոր այն առաւելութիւնները զորս կրնան փափագիլ կեանքերէն ապահովագրել ուզողները, ամբողջ կամ իսանն՝ որոշ պայմանաժամով։

Ամեն տեղեկութեանց համար դիմել ընդհ. գործակալներուն, (Bond, Sellar & Cie.) Պոնտ Սելլեր և Ընկ. Քիւչիւք Թիւնէլ խան, Ղալաթիա։ 427

ՄԱՐԶՈՂ

20 տարուան յաջողութիւն։ Տոքթ. Է. Սանա, բրոնֆէսոր բժշկական մարձումի (մասաժ), մանանգէտ յօդացաւերու։ Նախկին օգնական կայս. ու արքայական բժիշկներու։

Դիմել Ծանոթի դեղարանը, Պոլիս, Քաւամսի Պաիմանիք (Բանգիք) Բերա, ժամ 1էն 6, Բերա Թիւնէլի հրապարակ, Զիւմպիլ փողոց Թիւ 2։ 416 10—10

ACTIONS MINES D'OR SUD—AFRICAINES

ՈՍԿԵՀԱՆՔԻ ԲԱԺԻՆԵՐՈՒԴԳԻ ՀԱՐԱՒ—ԱՓՐԻԿԵԱՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴՐԱՍՆԵԱԿ ՏԵՂԵԿՈՒԹԵԱՆՑ

Գլխաւոր արժեթուղթերուն պարուքները յաճախորդներուս տրամադրութեան տակն են.

Ս. ՖԱՐՐԱ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԻ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3.000.000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 11 671.618
ՀԱՍՈՅԹ 1894 ՏԱՐԻՈՑ 2.906 678

ՆՕՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒԻՐԸՆՄԻ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3.000.000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 4.444.000
ՀԱՍՈՅԹ 1894 ՏԱՐԻՈՑ 1.105.300

Ընկերութիւնս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ դումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար ղրկելը ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուած ընդհանուր 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱԾՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500.000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 110,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ նաւերուց և առագաստանաւերուց մէջի ապրանքներն և դրամագրաններն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուելոյզոյզ կը հրաւիրուին գիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ թիւ 22 և 22 Ա սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ և Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ ԸՍՏ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԻ
1892 ԹՎՈՍՏՈՍ 2/14ԻՆ

Ապահովագրութիւնք ՀՐԴԵՀԻ, ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՌՈՒՑԵԼԻՆ. Կ ՊՈԼԻՍ.

ՎԵՀՏԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
20 ՍԵՊՏԷՄԲԵՐ 1310

ԿԵՆՑԱՂ ԵՒ ԱՅԼ ԱՄԵՆԱՅՆ ՎՆԱՍՈՒՑ
ԵԷՆԻ ԽԱՆ, ՔԱՐԱՔԷՈՒՅ, ՂԱԼԱԹԻՈ

ՆՈՐ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՐՈՅ ԵՒ ՀՆԴ.
8, ՎԻՎԻԷՆ ՓՈՂՈՑ, ՓԱՐԻԶ
NOUVEAUX PARFUMS
ԼԻՍՈՒԹԻՒՆ—ՓՈՇԻ—ԱՃԱՌ
Քանանկա
Գարիկական եղեւանի
Միւսկէ տէ պուա
Կրուցիոզա
Լուբրէնիա
Սպիտակ հերիկ
Ապարտէկոռ հիրիկ
Լուի Փ.
Ռոզինա
Իլանկ-Իլանկ
Ճերմակ մանուշակ
Էմբէռիալ Ռիւա
Եւ բոլոր ծանօթ հոտերը
Կ. Գոլիա, Թէլիոս, Մէղիքի, Նալբաս, Հէնար, Սիմոնոֆ — A.

ԼԻՆԻՄԱՆ ԺԷՆՕ
40 ՏԱՐՈՒԱՆ ՕԳԱԶՈՒԹԻՒՆ
MARQUE DE FABRIQUE
Ընդունուած է անանձնարար՝ ժերու եւ արու եւ նանձնարարելու կողմէ.
ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՄԱՐՔԱՆ
Այս դեղ անմիջապէս եւ անվրէպ կը զարմանէ ծիրերուն կաղալը, ճմրուռներուն, ոսքերու դանակը, ցաւերի վէրքը, ծունգի ուռելոյները, սրունքներու անչափաւորումը, ոտքի ուռեցքները ինչպէս նաեւ կը վանէ կարգ մը հիւանդութիւններ։ Գին վեց ֆրանք։
Ի Փարիզ Սէնթ Ոնօռէ փողոց Թիւ 275, Էմբիթիէ եւ Ընկերութիւն։
Վեց ու կէս ֆրանքով ուղուած տեղը կը յանձնուի։
Կ. Գոլոյ մէջ կը գտնուի Մէղիքի, Գասապեան, Քիւչիւքեան ու Քանգիւք եւ այլ մեծ դեղավաճառներու քով։ 356 12—52

ԴՈՒՐ ԱՆՁԱՄԲ ՇԻՆԵՑԼԻՔ
ԵՒ ՑՈՅԺ ԽՆԱՅՈՂԱՐԱՐ
ՁԵՐ ՀԱՆՐԱՑԻՆ ՁՈՒՐԸ
Համանման բնական ջուրերու՝ ազային
COMPRIMÉS DE VICHY ԸՆԴ.
որք պատրաստուած են
ՎԻՇԻԻ
Հաւասարապէս լաւ-բերէ հանրաց ազդերով
«Կորիւրներ ֆրանսական պետութեան»
Ժօռժ բրիւնէի եւ Ընկ. Վիշոյրիա՝ առուրի, Փարիզ
Վաճառական Ընկ. Վիշի, Փարիզ-Շարանթի եւ Ընկ. Փարիզ։ 384

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳԻՐ

ՆՈՐ ՈՒՂԵՑՈՑՑ
ՄԷՍԱԳԷՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ուղղակի է Պեւեկ ընդմէջ Լոնտոնի եւ Սեւ ծովու նաւահանգիստներուն (երթ-Սաղարթին հանդիպելով ի Հաւր։

Լոնտոնէ մեկնում ամեն կիրակի. Մարսիլիաէ մեկնում ամեն շաբաթ օր, իրիկուան ժամ 4ին, մէկ շաբաթ, սկսեալ սեպտ. 21էն. դէպի Պիրէոս, Իզմիր, Տարտանէլ, Կ. Պոլիս, միւս շաբաթն, սեպտ. 28էն սկսեալ՝ դէպի Քաւամսպա, (փոփոխակի Քաթաբոլս) Շ բաս, Սէլանիկ, Տէոէ-Ապամ, փոփոխակի Քաւամ, Տարտանէլ, Կ. Պոլիս։

Կ. Պոլսէ մեկնում դէպի Մարսիլիա, Հաւր, Լոնտոն, ամեն ուրբաթ, առտուան ժամ 9ին. մէկ շաբաթ, Տարտանէլէն, Տէոէ-Ապամ ն (փոփոխակի Քաւաբոլ), Հոկտ. 11էն սկսեալ եւ միւս շաբթուն Տարտանէլ էն. Իզմիրէն, Պիրէոնէն, Հոկտ. 18էն սկսեալ։

Բաց ասած, ամեն տասնրինգ օրը, ուրբաթ իրիկուան ժամ 4ին, Հոկտ. 11ն սկսեալ Սուրիոյ գծին շոգենաւը Կ Պոլիս գալով ան միջապէս պիտի մեկնի դէպի Մարսիլիա միայն Իզմիր ու Պիրէոն հանդիպելով։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

Հոկտ. 3էն սկսեալ, հինգշաբթի իրիկուան ժամ 4ին, ամեն տասնրինգ օրը։ Կ. Պոլսէ մեկնում դէպ Իզմիր (առանց ուրիշ շոգենաւ փոխադրութեան) Վանի, Սամոս, փոփոխակի Հալոյոս, Պէրուտ, Լարնաքա, Մէսսին, Իպսէնտերուն, Լանգքոս, Թրիբոլի, Նոսէն Պէրուտ, Ալեքսանտրիա, Մարսիլիա՝ ուրիշ նաւ փոխադրութեամբ, Պէրուտ դէպի Եաֆա եւ Բոր-Սայիտ։

ՕՏԵԱՆ ՆԱՎԱՐՈՒՄԻՆ ԳԻԾ

Ուղղակի երթեւեկ կիսամսեայ Լոնտոնէն, Հաւրէն. Մարսիլիանն եկած սուրհանդակներով։ Կ. Պոլսէ մեկնում երկուշաբթի իրիկուան ժամ 4ին, Հոկտ. 7էն սկսեալ։

ԱՆԱՏՈԼԻԱ-ՊԱՖԼԱԳԻԱ ԳԻԾ

Ուղղակի երթեւեկ տա նընդհանրապէս Լոնտոնէն, Հաւրէն, Մարսիլիանն եկած սուրհանդակներով։ Կ. Պոլսէ մեկնում կիրակի կէսօրին դէպ ի Սամսոն, Կիրասոն, Տրապիզոն եւ Պաթում։ 425

SWIFT
ԱՏՍԷՊԻՍԻԲԼԻԹԻՆ ՄԻԱՅՆ ԳՆԵՑԼԻ
որ շինուած է հիւսակաւոր Սթէլն զինագործարանին կողմէ։ Սոնիի պիսիքլէքը ամենէն ծանօթն ու հռչակաւորն է։ Հաստատուն, վայելուչ, արագ, անմրցելի 1895ի Նոյեմբարին մէջ առաջին մրցանակը շահած է։ Կը ծախուի Նիքիթիզ էրպէնի քով, Պոլիս Պաղնէ Քարու Թիւ 2 եւ Ղալաթիա Մահմուտիէ փողոց Թիւ 22ու 31։

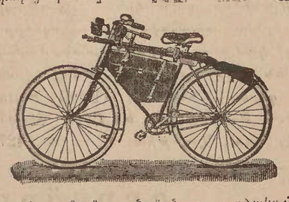

Թուրքոյ համար ընդհանուր գործակալն է Սարաֆօղլու տունը՝ Բերա, Թիւնէլի հրապարակ, Բ. յարկ։ 366 34—80

SANTAL SALOLÉ LACROIX
ԴԱԲՍԻՒԼԵՆԵՐԸ
Միջոցն գործարանի հիւանդութեանց դէմ գործածուող հականեխիչ դեղերուն ամենէն ազդուն և ամենայաւ իրացնելին է։
Վաճառատեղին դեղարան Լաղարու, 78ա Շաբթոյ փողոց. Բարիզ.
Կը գտնուի բոլոր դեղարաններուն մէջ։

L'ANCRE — ԼԱՆՔՈՒԼ
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵՒ ԱՄԵՆԷՆ ԱՒԵԼԻ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾՔ
ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԴՈՒՐՍԱՐ 1871 ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 93 ՎԱՂԱՐՈՒԱՆՔ ԴՈՒՐՍԱՐ
126 ՄԻԼԻՈՆԷՆ ԱՒԵԼԻ — 180 ՄԻԼԻՈՆ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
Գ. Գ. Կոմէ էտ'ոն Զիշի, կայս. եւ արք. ներքին խոր հրազատ, Նախագահ
» Թէոդիք Հոմոս, զեր-նախագահ
» Ժօզէֆ Հոմոս, կայս. եւ արք. ներքին խորհրդական
» Թէոմաս Նաս » » » »
Անթուան Բրօքէշ տ'Օսթէն
Թէոտոր Բոնցէն
Ժան տը Վէնթիկ - Իսկենդար
Գլխաւորական Քարտուղար
Գ. Ժան Մոնթ, կայս. արք. խորհրդական
Ընդհանուր Գործակալ, Բերա, Թիւնէլի հրապարակ, տուն Սարաֆօղլու, ԼՕԶԱՆԻ ՊՕՆՖԻ Դիւր. Գործակալ, ՄԻՔԱԷԼ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ. Կ. Պոլիս, Գալաթասարայի խան Թիւ 7, 302

Իր անաբատութեան պատճառաւ
ՇԱԲԹՕ
բէրթօնը միակն է որ կը գործածուի Գ. Բասթէօռի, Պերլիէի, Վիէննայի և Բեռլրսպուրկի աշխատանոցներուն։
Ընդհանուր Դիրքերուն Նախարարութեան կողմէ։

ԱՋԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐԱԳ ՆԵՐԴՈՐՄՈՒՄ
ՇԱԲԹՕԻ ԳԻՆԻ
ԲԷՐԹՕՆԻ ԲԷՐԹՕՆԻ
VIN CHAPOTEAUT
Բէրթօնն, որ իբր ամենայաւ սնունդ ծանօթ է, կովի մսին մարսողութեան արդիւնքն է՝ բէրթօնի և կամ նոյն իսկ ստամոքսին միջոցաւ։ Այդ կերպով կը սնուցանեն հիւանդները, նոր ապաքինածները, ինչպէս նաև այն անձերն, որք ունին հիւծումէ առաջ եկած անարիւնութիւն, սնունդներէ նողկանք, տենդ, չաքարախտ, թոքախտ, քանչք, ուռեցք, քանսէր, ստամոքսի ուլտարի հիւանդութիւն՝ տաք երկիրներ բնակելէ յառաջ եկած։
ՇԱԲԹՕ, 8, Վիվիէն փողոց, Փարիզ, և բոլոր դեղաբաններ մէջ։ A.

ՍԻՏՆԷՅ ՆՕՎԻԼ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ա. Ն. Դ. Լ. Ի. Ա. Ն. Ա. Ն. Ա. Ն. Ա. Ն. Ա. Ն. Ի. Ա.
ՂԱԼԱԹԻԱ, ԵՐԻՔՍԷՔ ԳԱԼՏԸՐՄ ԳԷՈՐԳ ՊԷՏ ԽԱՆ ԹԻՒ 1, 2, 3

Ասոնց զենիներ Անգլիոյ Շէֆիլտ քաղաքին ճօճ Նօվիլ եւ Որդիի գործարանին մէջ կը պատրաստուին եւ հեռեւեալ մենաշնորհեալ մարքան կը կրեն։ Ոմանք այդ զենիներու կեղծը կը տիպեն եւ անգլիական տառերը չնանչցողներ զայնս կը գնեն, որով նոյն գործարանին արժէքաւոր զենիներուն վարկը կը կոտրեն։

ճօճ Նօվիլ եւ որդոյ գործարանին սուտարդուիլիճ այս մասնաւոր մարքան կը կրեն։ Կեղծերէն զգուշանալու համար պէտք է ուշադրութիւն դնել զենիներու, ածիլիներու, կտրցիներու եւ մկրատներու վրայ գծուած մարքային ու անգլիական տառերուն։

Այս գործարան 1700 տարւոյն ապրիլ 26ին հաստատուած է։

Միանգամ Նօվիլ եւ ընկերութեան ներկայացուցիչն է դրամարկղներու ամենէն մեծ Միլիէր գործարանին։

Այդ դրամարկղներ ամեն կերպով կը դիմանան հրդեհի եւ գողերու դէմ։ Փոփոխարդներու ցոյց պիտի տուին վկայականներ, որ կը հաստատեն Միլիէրի դրամարկղներու տոկունութիւնը։

Միանգամ Նօվիլ եւ ընկերութեան անգլիական վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ լաւ տեսակէտ դգալներ, պատառաքաղներ, դանակներ ու սեղանի զանազան սպասներ ինչպէս նաեւ առաջ բլուէք դգալներ, պատառաքաղներ եւ այլն. նոյնպէս ոսկեղէի փոկեր ու մուրներ, սեղանի յատուկ լամպարներ, սուսներու մէջ կախուելու լամպարներ, ցամաքային ու նաւային գինուորական յատուկ դանակներ, հրթիռի մեքենաներ եւ այլն։

Հեռաւոր տեղերէ եղած յանձնարարութիւնք կը կատարուին կանոնաւոր կերպով եւ շուտ։ Թ. 312

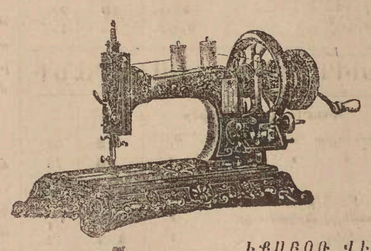

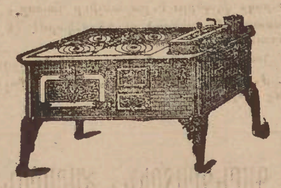

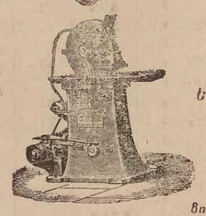

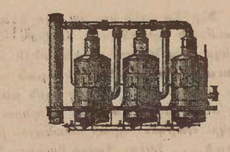

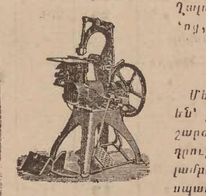

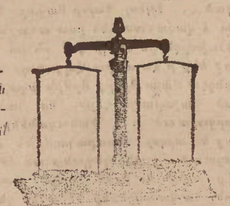

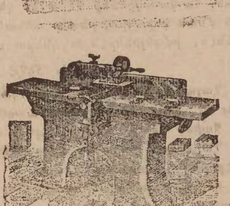

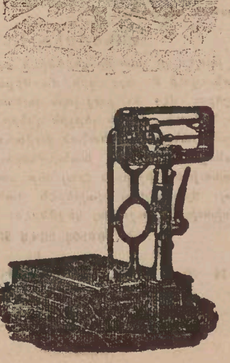

ԷՔՍԲՕՕՐ ՎԷՐԴԱՆՏ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՄԵՔԵՆԱՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԵՐՈՒՆ
ԱՐՏԱՔԻՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ԱՆՆԱՄԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՇՐՋԱՆԱԿ

Ցուցադրութիւն մեքենաներու եւ գերմանական ճարտարագործութեան այլ նիւթերուն Ղալաթիա, Բէր էմրալ Բազարի Մէհրիէմէ փոցոյ, Թիւնէլի խան [ոսկի խանի մէջ]

Մեծ մեքենայ գանազան մեր նաեւերու. որք են՝ շոգեշարժ մեքենայք, կազով ու լարիւղով շարժող մեքենայք, որոց այն շարժմէն կը գրուի եթէ յանախորդին ուզէ։ Պարզ քարշուի լարաբը մէկ ժամուան մէջ 0.4 սիլոկրամ կը սպառէ, այսինքն ժամը 15էն 20 փարայ։ կը գտնուին նաեւ ճախարակներ, ծակող մեքենաներ, բերան բացող մեքենաներ, երկաթեթիեղէ եւ Ամերիքաբարտէ Քիմիական մեքենաներ, Քիմիական արդուեան, դարբնուեան, կոպարարուեան, ատաղձագործուեան մեքենաներ, ջրի մեքենաներ, հերկագործական մեքենաներ, շաղաս, գերմանական երկաթէ գերանիներ, ասֆալտ, խայծդանաւոր քարտոն, խոհանոցի անօթ, կազի լամպարներ, ճեմիշի և զմածք, պիսիքլէդ, կարի մեքենայ, եւն. եւն.

Մասնաճիւղ
ԱԹԷՆՔ, տիտ էլ փողոց, 11 նախկին Գոլ. ամէնքի]

Գնորդներ
ՀԵԼԱՆԿ, Թոփխանէ Քար, ՊԻՐԼԻՆ, Բիւլտան փող.

Գործակալութիւն
ԲԵԼԳԱՆ Կ ՄԵՐԻՄՈՆ | ՊԷՐՈՒԹ ԻՄՊԻՐ | ՀԱԼԷ | ՊԱՅԵԱՆ ԳԱՄԱՍԻՈՅ | ԵԱՅԵ

Քոթէ, Զանդա, Բաղրաս, Քալամաղ, Հիրա Գլոյ, Ալեքսանտրիա, Գաֆիր։ 36

ԿՈՍՏԻԿԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵՐԳԵՀՈՆՆԵՐՈՒ
ՊԱՀԱՆՑ ԴԱՍԱՐՈՒ, ՈՒՐԹՈՒԼ ԽԱՆ, ԹԻՒ 7, ՍԹԱՄՊՈՒԼ

W. W. KIMBALL & Co
ՇԻԳԱԿՈՑԻ ՀՈՒԶԱԿԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ
ԳԻԼՈ ՊՐԻՆՍՆ «ՏԻՆԶԵՐԳԱՆԱՆ ՑՈՒՑԱՁԱՆԴԻՍԷՆ»
ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍՏԱՑԱԾ
ՁԱԱՆ.— ՔԱՂՑՐ ԵՒ ԽԵՐԴԱՇԱԿ
ՇԻԿԱՈՒԱԾՔ.— ՁՄԱ ԵՒ ՁՕՐԱՒՈՐ

Ամերիկեան ապրանաց գերազանցութիւնն աշխարհահռչակած է արդէն. միայն թէ գներուն համեմատաբար բարձրութեան պատճառաւ զիւրամատչելի չեն հանրուած այս երկրին մէջ։ Կոստիկեան եղբարք պատիւ ունին ծանուցանել Արդր հասարակութեան թէ մասնաւոր համաձայնութեան մէնկած են այս գործարանին հետ, Պոլսոյ, Եգիպտոսի, Պուլկարիոյ եւ բոլոր Արեւելի մէջ այս ընտիր գործիները ծանօթացնելու համար, որոնք կարող են նոյն իսկ յԱմերիկա ծախուած գներէն շատ աւելի աժան վաճառել զանոնք։

Արդր յամախորդք, փոխանակ Բերայի մեծածախս խանութները դիմելու, կրնայ մեր վաճառատունն այցելել հաճին, փորձով պիտի տեսնեն թէ հասարակ դաշնակի մը գնէն քիչ մը աւելի վճարելով, պիտի կարենան ունենալ այս պատուական դաշնակներէն եւ երգեհոններէն։

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՆԱԵԻ ԾԱԼԼՈՒՈՂ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ
ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳԻՒՏ

Փոցուած վիճակի մէջ գայելաւոր սրանչելի զարանի մը ձեւն ունենալով, բացուած ատեն իւն ամեն պէտքերուդը կատարելայ եւ հանգստաւէտ անկողին մը կը ներկայացնէ։

ՇԻՐԴԻՒԹ — ԽԱՅՐԻՑԻՒ
ԿԻՐԱԿՈՒՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՑԱ
1895 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 5ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2

Վուտրին Լեռ. ընթաց

12 15 ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.ենիր.Մրկ.Ր.Հաս.Պէպ. Ամն. Դրչ. Օրթ.Պշր.
12 15 Պէպ.Ամն.Դրչ.Օրթ. Պշր.
12 15 Գետ.Պնր.Զոկ.Պէլլ.Գգկ.
12 15 Պէյգ.Բշպ.Զպգ.Գոլ.Ա.Հս.Գետ.Պնիր.Զէնկ. Պէլլ.Գգկ.
1 — ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.ենիր. Սէն. Միրկ. Պյմ. Բ.Հս.Պէպ.Ամն.Դրչ.Օրթ.Պշր.
1 — Պշպ.Բշպ.ենր.Զպգ.Գոլ.Պօյմ.Բ.Ա.Հս.Գետ. Ամն.Զոկ.Պէլլ.Օրթ.Գգկ.Պշր.Գապ.
1 — Բ.Ա.Գ.Լ.ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.Պէլլ.Բշպ.Զպգ. Գոլ.Ա.Հս.Գետ.Պնր.Զոկ.Պէլլ.Գգկ. Պշր.
1 45 ենմ. Մրրպ. Պէօյ. Թրպ. ենր. Սէն. Միրկ. Պյմ.Բ.Հս.Պէպ.Ամն.Դրչ.Օրթ. Պշրթ.
2 — ենմ.Մէջզպ.Պէօյ.Թրպ.Պէյգ.Բշպ.Զպգ.Գանտ. Ա.Հ.Գանտ.Պնր.Զոկ.Պէլլ.Գգկ.Պշր.
2 40 Բ.Ա.Գ.ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.Պէյգ.Բշպ.Զպգ. Գոլ.Ա.Հս.Գետ.Պնիր.Զոկ.Պէլլ.Գգկ.Իսկ.
3 — ենմ.Մէջ. Պէօյ.Թրպ.ենր,Սէն.Միրկ.Պյմ. Բ.Հս. Պէպ, Ամն, Դրչ, Օրթ, Պշկ,
3 45 ենմ.Մրպպ.Պէօյ.Թրպ.Պէյ.Բշպ.Զպգ.Գոլ.Ա.Հ. Գանտ.Պնր.Զոկ. Էլլ.Գգկ.Պշր.
4 15 ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.ենր.Սէն.Միրկ.Պյմ.Բ.Հ. Պէպ.Ամն.Դրչ.Օրթ.Պշր.
5 — ենմ.Մրպպ.Պէօյ.Թրպ.ենր.Միրկ.Բ.Հ. Պէպ.Ամն, Օրթ.Պշր.
5 45 ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.ենր.Իսկ. Միրկ.Պյմ. Բ.Հս Պէպ.Ամրկ.Դրչ.Օրթ.Պշկ.
5 30 ենմ.Մրպպ.Պէօյ.Թրպ.Պէյգ.Բշպ.Զպգ.Գոլ.Ա.Հ. Գանտ.Պնր.Զոկ.Պէլլ.Գգկ.Պշրթ.
6 45 Պէյգ.ե բ.Գանտ.Միրկ.Բ.Ա.Հ, Գնեմ.Ամն.Պնր, Զոկ.Պէլլ.Օրթ.Գգկ.Պշկ.
7 — ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.Պէյգ.Բշպ.ենր.Միրկ. Գոլ. Բ.Ա.Հս. Գետ. Պէպ. Ամն.Դրչ, Զոկ. Պէլլ.Օրթ. Գգկ.Պշթ.
7 45 Ա.Բ.Գ.Լ.ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.ենր.Միրկ. Բ.Հ. Պէպ.Ամն.Դրչ.Օրթ.Պշր.
8 45 ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.Պէյգ.Բշպ.Զպգ.Գոլ. Ա. Հս.Գետ.Պնր.Զոկ.Պէլլ.Գգկ.Իսկ.
9 15 եէնմ, Մէջ, Պէօյ, Թարպ, ենր. Սէն. Պօյմ. Բ.Հիս.Պէպ.Ամրկ.Դրչ.Օրթ.Պշր.
9 40 ենմ.Մէջ.Պէօյ.Թրպ.Պէյգ. ենր. Զպգ, Ա.Հս, Ամրկ.Զոկ.Պէլլ.Գգկ. Իսկ,
10 — ենմ.Մրպպ.Պէօյ.Թրպ.ենր.Միրկ. Բ. Հս.Պէպ. Ամն.Օրթ.Պշկ.
10 25 ենմ, զպ.Պէօյ,Թրպ,ենր,Պէպ,Ամն,Օրթ,Պշր,
10 40 ենմ.Մրպպ.Պէօյ.Թրպ.Պէյգ.Բշպ.Զպգ.Գոլ.Ա. Հիսար,Գետ.Զոկ.Պէլլ.Գգկ.Իսկ,
11 — Մրպպ.Պէօյ.Թրպ.ենր.Պօյմ.Բ.Հ.Ամն,Օրթ.Պշր.

Կ. Դուրքին Վուտր Դիրքաղ ընթաց

1 15 Պէշկ.Օրթ.Արնվ.Պէպ.Բ.Հ.Պօյմ,ենիր.Պէյգ. Թրպ Պէօյ.Մէկպ.ենէմ.
1 30 Իսկ.Գգկ.Պէլլ.Զոկ.Զոկ.Գետ.Ա.Հ. Գոլ. Զպգ. Բշպ.Պէյգ.Թրպ.Պէօյբ.Մրպ,ենմ.
2 — Պշկ.Օրթ.Դրչ.Արվ.Պէպ.Բ.Հս.Մրկ.Իսկ.ենր, Թրպ.Պէօյբ.Մրպ.ենմ.
2 45 Պշբ.Օրթ.ենր.Թրպ.Պէյգ.Մրպ.ենմ,
3 45 Իսկ.Գգկ.Պէլլ.Զոկ. Զոկ. Գանտ, Ա.Հ, Գնմ. Զպգ.Բշպ.Պէ գ.Թրպ.Պէօյբ.Մրպ.ենմ,
3 — Գապ.Պշկ.Իսկ.Գգկ.Օրթ.Պէլլ.Զոկ.Արվ.Գետ. Ա.Բ.Հս.Գետ.Մրկ.ենր.Բշպ. Պրզ.Բրպ. Պէօյ. Մրպ.ենմ.
3 30 Պշկ.Օրթ.Դրչ.Արն.Պէպ.Բ.Հ. Պօյմ.ենր.Թրպ, Պէօյբ.Մրպ.ենմ,
4 15 Պշկ.Օրթ.Դրչ.Արվ.Պէպ.Բ.Հ.Մրկ. Իսկ. ենր. Թրպ.Պէօյ.Մրպ.ենմ.
5 15 Պշկ.Օրթ.Դրչ.Արն,Պէպ,Բ.Հ.Պօյմ,Սէն, ենր, Թրպ, Պ.օյ.Մրպ.ենմ.Բ.Ա.Գանտ
5 — Դապ.Պշկ.Իսկ.Գգկ.Պէլլ.Զոկ.Զոկ.Արվ.Գետ. Ա.Բ.Հս.Գետ.Բշպ.Պէյգ.ենր.
6 — Գապ.Պշկ.Օրթ.Արվ.Պէպ.Ա.Բ.Հս. Մրկ, ենր, Պէյգ. Թրպ.Պէօյ.Մրպ.ենմ.
7 — Պշ.Իսկ.Գգկ.Պէլլ.Զոկ.Արվ.Գետ.Ա.Բ.Հ.Պօյմ. ենր.Թրպ.Պէօյ.Մրպ.ենմ.
7 35 Պշկ,Օրթ,Արն,ենր,Թրպ,Պէօյ,Մրպ,ենմ,
8 — Իսկ.Գգկ,Պէլլ,Զոկ,Զոկ,Արն, Գետ. Ա Հս. Գետ. Զպգ.Բշպ.Պէյգ,Թրպ,Պէօյբ,Մրպ,ենմ,
8 30 Պշկ.Օրթ.Դրչ.Արվ.Պէպ.Բ.Հ.Մրկ.ենր. Թրպ. Պէօյ.Մրպ.ենմ.
9 15 Պշկ.Օրթ. Արվ. Բ.Հս. Պօյմ.ենր.Պէյգ. Թրպ. Պէօյ.Մրպ.
10 05 Դապ.Գգկ,Պէլլ.Զոկ.Զոկ.Գետ.Ա.Հ.Գեկ.Զապ. Բշպ.Պրզ.Մրպ.Բ.Ա.Գգկ.
10 20 Պշկ.Օրթ.Դրչ.Արվ.Պէպ.Բ.Հս.Պօյմ.Մրկ.Սէն. ենր.Թրպ.Պէօյ.Մրպ.ենմ.
10 50 Դապ.Պշկ.Օրթ.Դրչ.Արվ.Պէպ Դնտ.Ա.Բ.Հաբ. Գոլ.Մրկ.ենր.Բշպ.Պրզ.Պէպ.ենմ.զաբոզ լգ.ն պիտի հաղորդակցի.
11 10 Պշկ.Գգկ.Պէլլ.Զոկ.Զոկ.Գետ.Ա.Հս.Գեկ.Զապ. Բշպ.Պզգ.
11 20 Պշկ.Պէպ.Բ.Հս.Մրկ.Սէն.ենր. Թրպ. Պէպ. Մրպ.ենմ.ենմ.ենմ.
11 30 Պշկ. Գգկ. Օրթ. Պէլլ. Զոկ. Զոկ. Դանտ. Գեկ.
12 — Մրկ.ենր,Թրպ,Պէօյբ,
12 15 Պշկ.Օրթ.Դրչ.Արվ.Պպ.

ՆՈՐ ՈՒՂԵՑՈՑՑ
ՄԷՍԱԳԷՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ուղղակի է Պեւեկ ընդմէջ Լոնտոնի եւ Սեւ ծովու նաւահանգիստներուն (երթ-Սաղարթին հանդիպելով ի Հաւր։

Լոնտոնէ մեկնում ամեն կիրակի. Մարսիլիաէ մեկնում ամեն շաբաթ օր, իրիկուան ժամ 4ին, մէկ շաբաթ, սկսեալ սեպտ. 21էն. դէպի Պիրէոն, Իզմիր, Տարտանէլ, Կ. Պոլիս, միւս շաբթուն, սեպտ. 28էն սկսեալ՝ դէպի Քաւամսպա, (փոփոխակի Քաթաբոլս) Շ բաս, Սէլանիկ, Տէոէ-Ապամ, փոփոխակի Քաւամ, Տարտանէլ, Կ. Պոլիս։

Կ. Պոլսէ մեկնում դէպի Մարսիլիա, Հաւր, Լոնտոն, ամեն ուրբաթ, առտուան ժամ 9ին. մէկ շաբաթ, Տարտանէլէն, Տէոէ-Ապամ ն (փոփոխակի Քաւաբոլ), Հոկտ. 11էն սկսեալ եւ միւս շաբթուն Տարտանէլ էն. Իզմիրէն, Պիրէոնէն, Հոկտ. 18էն սկսեալ։

Բաց ասած, ամեն տասնրինգ օրը, ուրբաթ իրիկուան ժամ 4ին, Հոկտ. 11ն սկսեալ Սուրիոյ գծին շոգենաւը Կ Պոլիս գալով ան միջապէս պիտի մեկնի դէպ ի Մարսիլիա միայն Իզմիր ու Պիրէոն հանդիպելով։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

Հոկտ. 3էն սկսեալ, հինգշաբթի իրիկուան ժամ 4ին, ամեն տասնրինգ օրը։ Կ. Պոլսէ մեկնում դէպ Իզմիր (առանց ուրիշ շոգենաւ փոխադրութեան) Վանի, Սամոս, փոփոխակի Հալոյոս, Պէրուտ, Լարնաքա, Մէսսին, Իպսէնտերուն, Լանգքոս, Թրիբոլի, Նոսէն Պէրուտ, Ալեքսանտրիա, Մարսիլիա՝ ուրիշ նաւ փոխադրութեամբ, Պէրուտ դէպ ի Եաֆա եւ Բոր-Սայիտ։

ՕՏԵԱՆ ՆԱՎԱՐՈՒՄԻՆ ԳԻԾ

Ուղղակի երթեւեկ կիսամսեայ Լոնտոնէն, Հաւրէն. Մարսիլիանն եկած սուրհանդակներով։ Կ. Պոլսէ մեկնում երկուշաբթի իր